

KäTu2021

ABSTRAKTIT – ABSTRAKT – ABSTRACTS

XVIII Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi:

KÄÄNTÄMISEN LAATU NÄKYVÄKSI

XVIII Symposiet om forskning i översättning och tolkning:

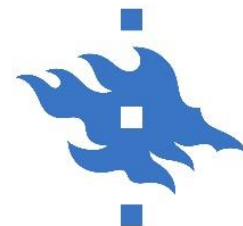
ÖVERSÄTTNING OCH TOLKNING: FOKUS PÅ KVALITET

XVIII Symposium on Translation and Interpreting Studies:

TRANSLATION AND INTERPRETING: FOCUSING ON QUALITY

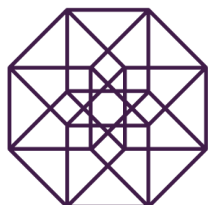

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI
HUMANISTINEN TIEDEKUNTA
HUMANISTISKA FAKULTETEN
FACULTY OF ARTS

Yhteistyökumppanit – Sponsorer – Sponsors

**Federation of Finnish
Learned Societies**

Kopioisto

Sisällys – Innehåll – Contents

Plenaariesitelmät – Plenarföredrag – Plenary lectures.....	1
Sektioesitelmät – Sektionsföredrag – Session presentations	2
Työpajat ja paneelit – Workshoppar och paneler – Workshops and panels	37

Plenaariesitelmät – Plenarföredrag – Plenary lectures

Pamela Faber Benítez

University of Granada

Terminological Competence and Quality in Specialized Translation

In the translation of scientific, technical, or legal texts, the quality of the translation depends to a great degree on the translators' understanding of the specialized knowledge units in the domain and what they refer to. The terms in specialized texts designate the entities that experts deal with in their work. In expert communication, these units represent not only objects, but also the situations, actions, processes, and events that are characteristic of the specialized field. Without an in-depth knowledge of the terminology in a domain and the relations between specialized knowledge units, translators will not be able to produce a text acceptable to target-language experts. Perhaps for that reason, a considerable percentage of translation quality in specialized translation depends on finding optimal correspondences in the target language for the terms in the text. In this sense, each term can be regarded as the gateway to an entire domain. This is not only true of individual terms, but also of the company that they keep, as reflected in their patterns and combinations. Terms, semantic clusters of terms, and their configurations activate segments of the conceptual structure of a knowledge domain present in the source and target language-cultures. If both language-cultures have terms for the entities designated, the assumption is that the text can be translated with a reasonable degree of accuracy. In this sense, translators, who are not domain experts, must be able to attain the knowledge threshold in record time in order to meet translation deadlines. This paper explores this process of knowledge acquisition and how Frame-Based Terminology and its tools can be used to streamline the translation process and contribute to translation quality.

Jörg Tiedemann

University of Helsinki

Open and Free: Tools for Translators and the Multilingual World

The demand for translation is ever growing and this trend will not stop. Being able to access the same kind of information is a fundamental prerequisite for equality in society and translation plays a crucial role in overcoming linguistic barriers to fight social discrimination based on language differences. Efficient tools and a better coverage of the linguistic diversity in the World are necessary to cope with the amount of material that needs to be handled. Our mission is to support the development of high-quality tools for automatic and computer-assisted translation by providing open services and resources that are independent of commercial interests and profit-driven companies. Equal information access is a human right and not a privilege for people who can pay for it. In this talk, I will discuss the current state of machine translation and present our research on multilingual translation technology with a focus on open tools and transparent science.

Sektioesitelmät – Sektionsföredrag – Session presentations

Carmen Acosta Vicente

University of Helsinki

The Impact of the Interpreter's Gender Performance in Public Service Interpreting: A Literature Review

My session presentation will introduce the literature review for my doctoral project. The purpose of my project is to identify linguistic/interactional phenomena that can be traced to the interpreter's gender performance in public service interpreting (PSI) and to explore the impact it has on the communication event. The presentation will be divided in two sections corresponding to the main areas of the project: one will focus on gender, and the other one will focus on PSI.

The first part will deal with different perceptions and understandings of gender. "Gender" is a multifaceted and instable concept for which there is no single definition. For example, gender can be approached as a set of norms and expectations, gender identity, gender as a social construct, etc. (Von Flotow, 2007). I will provide a critical analysis of the evolution of the definitions of gender and examine the new perspectives on the understanding of it. I will then proceed to present the meaning and appropriateness of "gender" in the context of my research. Lastly, I will clarify the concept of "gender performance" in relation to my research by reviewing Butler's theory (1988) and later uses of the concept.

This will be followed by a systematic review of the literature of gender in PSI research. By means of a meta-synthesis, I will analyse relevant articles taken from the Critical Links conference proceedings and the latest studies on PSI/community interpreting published in journals such as *Interpreting: international journal of research and practice in interpreting*, *The International Journal of Translation and Interpreting Research* and *The Journal of Interpretation*. Since the existing literature on gender in interpreting is scarce, I will also present the findings of studies conducted on this topic in all interpreting areas. This way, I can contextualise the existing gap in the literature and situate my project within that research context.

To conclude, I will explain how the literature review presented provides a rationale for the project and sustains my hypothesis regarding the potential results of the research.

References

- Butler, J. (1988) 'Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory', *Theatre Journal*, 40(4), pp. 519-531.
- Von Flotow, L. (2007) 'Translation and Gender Paradigms: From Identities to Pluralities', in Kuhiwczak, P. and Littau, K. (eds.) *The Companion to Translation Studies*. London: Multilingual Matters, pp. 91-107.

Hicham Boughaba

King Fahd School of Translation, Abdelmalek Essaadi University

**Skill Transfer from Translation to Interpreting:
A Case Study of an Effective Training Method**

This paper examines the contribution of translation studies and training to interpreting training. Interpreting training usually takes place in institutions which also train translators. In fact, some training programmes offer a common basic training for both translators and interpreters. The key question to be asked in this regard is: what can translation contribute to acquiring interpreting skills? Early research in interpreting did not consider translation as helpful to interpreters. However, according to Holmes (1988), interpreting and translation are regarded as two components of the same discipline, translation. If this approach is valid, there should be elements common to both subdisciplines. Nevertheless, few research efforts have attempted to identify and test what specific skills learned from translation may be applicable to interpreting.

This study aims at investigating the translation skills which can be transferred to interpreting trainees' competence. For this purpose, data were collected and analyzed systematically. The data consisted of recordings of 17 participants interpreting simultaneously three speeches of varying levels of difficulty. The participants were grouped into two categories: participants with experience or formal training in translation and participants with no experience or training in translation. The results indicated a correlation between prior translation experience and simultaneous interpreting performance. The findings also highlight the translation skills which are transferred to interpreting and suggest ways to deliberately enhance them in interpreting training.

References

- Gile, D. (2004). Translation Research versus Interpreting Research: Kinship, Differences and Prospects for Partnership. In C. Schaffner (Ed.), *Translation Research and Interpreting Research. Traditions, Gaps and Synergies* (pp. 10-34). Clevedon: Multilingual Matters.
- Gile, D. (1995). *Basic Concepts and Models for Interpreting and Translation Training*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Co.
- Harris, B. (1981). Prolegomenon to a Study of the Differences Between Teaching Translation and Teaching Interpreting. In *Cahiers de Traductologie* no. 4, Editions de l'Université d'Ottawa.
- House J. (1986) Acquiring Translational Competence in Interaction. In *Interlingual and Intercultural Communication*. Ed. by J. House & S. Blum-Kulka, Tübingen, Gunter Narr, pp. 179-191.
- Holmes, James S (1988). The Name and Nature of Translation Studies. In *Translated!: Papers on Literary Translation and Translation Studies*. Amsterdam: Rodopi, pp. 66-80.
- Lörscher W. (1991). *Translation Performance, Translation Process, and Translation Strategies – A Psycholinguistic Investigation*. Tübingen, Gunter Narr.

Juha Eskelinen
Helsingin yliopisto

Käytäntöyhteisö in-house-käännöstiimin laatutekijänä

Raportoin tässä havaintoja haastattelututkimuksesta, jossa kohteena oli kolmessa eri asiantuntija-organisaatiossa toimivien in-house-käännösryhmien jäseniä. Tarkastelen tässä sitä, miten nämä kääntäjät toimivat yhteisönä ja miten yhteisön jäsenyys vaikutti heidän työprosesseihinsa.

Muun muassa Ehrensberger-Dow & Massey (2019) ovat tarkastelleet erilaisia organisaatiota ja verkostoja ja kääntäjien asemaa näissä verkostoissa sosiaalis-teknologisen kontekstin ja työergonomian näkökulmasta. Tarkastelen tässä vastaavia ilmiöitä, jotka liittyvät organisaation rakenteeseen, käytettyyn teknologiaan ja kääntäjien rooliin, mutta pyrin viemään ajattelua enemmän asiantuntijuuden kehittymisen ja yhteisön rakenteen merkityksen suuntaan.

Haastattelututkimuksen yhtenä havaintona oli, että eräässä tutkimistani organisaatioista kääntäjät toimivat käytäntöyhteisön (Lave & Wenger 1991) tai tietämysyhteisön (Klein, Connell & Meyer 2005) kaltaisesti, jolloin yhteisön käytänteet ja prosessit vaikuttavat parantavan työprosessien ja olettavasti myös niistä syntyvien käännösten laatua ja käännöstiimit pystyivät kehittämään ja ylläpitämään prosesseja haluamallaan tavalla. Käytäntöyhteisöt itsessään määritelmällisesti tukevat jäsentensä osaamisen ja yhteisön uusien toimintatapojen kehittymistä (Wenger 1998).

Esitän hypoteesina, että in-house-käännöstiimien ja niissä potentiaalisesti syntyvien käytäntöyhteisöjen kaltaisten toimintamallien edistäminen voivat olla edullisia niiden emo-organisaation ja kääntäjäjäsenten kannalta. Nämä edut voivat pidemmällä aikavälillä puoltaa organisaatioiden sisäisten käännöstiimien rakentamista käännösprosessien ulkoistamisen asemasta.

Lähteet

- Ehrensberger-Dow, M. & Massey, G. 2019. Socio-technical issues in professional translation practice. Teoksessa (Eds) Hanna Risku, Regina Rogl and Jelena Milosevic (eds.). *Translation Practice in the Field: Current research on socio-cognitive processes*. Benjamins Current Topics 105.
- Klein, J.H., Connell, N.A.D & Meyer, E. 2005. Knowledge characteristics of communities of practice, *Knowledge Management Research & Practice*, 3:2, 106-114, DOI: 10.1057/palgrave.kmrp.8500055
- Lave, J., and Wenger, E. 1991. *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Oxford: Oxford University Press.
- Olohan, M. 2019. Knowing in translation practice. A practice-theoretical perspective. Teoksessa (Eds) Hanna Risku, Regina Rogl and Jelena Milosevic (eds.). *Translation Practice in the Field: Current research on socio-cognitive processes*. Benjamins Current Topics 105. <https://doi.org/10.1075/bct.105.08olo>
- Wenger, E. 1998. *Communities of practice: Learning, meaning, and identity*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511803932>

Pia von Essen

Intertext ok, Evantia-konserni, SKTL ja FIT

Luontovideon kuvailutulkkaus: prosessin kuvaus tapausesimerkkinä

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta on alettu pitää yhä tärkeämpänä yhdenvertaisen yhteiskunnan elementtinä muun muassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja EU:n saavutettavuusdirektiivin myötä. (ks. esim. Hirvonen & Kinnunen 2020) Yksi saavutettavuutta edistävä tekijä on kuvailutulkkaus, jossa viestinnän visuaalinen sisältö sanallistetaan eli muutetaan näkövammaisille saavutettavaksi kuvailutulkkauksen keinoin. Kuvailutulkkausta voidaan pitää yhtenä kääntämisen ja tulkkauksen muotona: muutetaanhan siinäkin yhdenlaista informaatiota toisenlaiseen muotoon, vaikka kyse ei olekaan puhtaasti kahden kielen välillä tapahtuvasta kääntämisestä tai tulkkauksesta.

KäTun teemaa "laatu näkyväksi" mukaillen kuvailutulkkauksessakin on kyse samasta asiasta: siitä, että laadukas visuaalinen toteutus voidaan tehdä näkyväksi myös käyttäjille, jotka eivät sitä silmillään näe.

Kuvailutulkkausta on aiemmin pidetty lähinnä osana vammaisten avustamista, mutta viime aikoina siitä alettu puhua enemmän myös käännöstieteen saralla. Se on kuitenkin monille yhä tuntematonta, joten haluaisin tässä käytäntölähteisessä esityksessä käydä läpi tapausesimerkkinä erään kuvailutulkkauksen syntyprosessin.

Kyseessä on Helsingin kaupungin *Helsinki – Naturally* -luontovideokoosteen kuvailutulkkaus, jonka tein marraskuussa 2020. Kuvailutulkattu video on ollut siitä asti nähtävillä YouTubeissa. Kuvaan esitelmässäni työn eri vaiheet ja toteutuneen ajankäytön sekä näytän videosta esimerkkipätkiä.

Pohdin kuvailutulkkauksessa huomioon otettavia tekstinsisäisiä ja -ulkoisia seikkoja ja käsittelen yhtymäkohtia kieltenvälisen kääntämisen ja tulkkauksen sekä kuvailutulkkauksen välillä sitä taustaa vasten, että olen itse käännöstieteen maisteri ja toisaalta osallistunut erilaisiin kuvailutulkkauskoulutuksiin.

Aineisto

https://www.youtube.com/watch?v=DDBGF_beWXY

Lähteet

Hirvonen, Maija & Kinnunen, Tuija (toim.): *Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Gaudeamus 2020

Johan Franzon

University of Helsinki

Approximating and/or Appropriating? Making Space for Song Translation in Translation Studies

As a field of research within translation studies, song translation – or more generally: translation and music – has grown more and more noticeable, but it also comes with some difficulties in conceptualization. Claiming that “the liberal mixture of translation and non-translation in song translation is a universal tendency” (Franzon 2021: 118), I managed to combine (or confuse) three usages of the term *translation*: 1) translation

as semantic sameness, 2) (non-)translation as text activity inspired by (mainly other sources than) the specific source text, and 3) translation as whatever text activity a professional translator is asked to do. (Though ‘song translator’ is not quite a profession.) And yet, this is an activity that often inhabits that undefined middle ground between likeness and newness (what is ‘normal’ for translation in other genres and what is not). Take, for instance, the case of Dolly Parton’s song “Jolene” (1973), sung in Swedish as “Brolin” (1994, lyrics instead addressing the Swedish football player Tomas Brolin) – is it translation (an extremely *domesticating* strategy) or merely a *parody*? Compare it to the similar (translingual) transformations of folk song in oral tradition, going on for centuries – is it better discussed just in general terms, as *acculturation*? Or take the recent (growing) literature on translation and music, where some describe song translation as a distinct type of text work, requiring special techniques or desired qualities (such as fidelity, in Apter & Herman 2016; Low 2017), and others prefer the definition of translation to include any kind of accessibility measure or intersensorial activity involving music (from bird song to sign language, in Desblache 2019).

Drawing from such diverse cases, and from the empirical studies presented in a new anthology, *Song Translation: Lyrics in Contexts* (2021), I propose that activities, processes and products found in this field of research can best be analyzed as *approximations* and *appropriations*, combined in a variety of ways. The terms are not new to translation studies, nor are the (source–target) textual relations unlike what has been described before, but it must be recognized how song translation can place itself, rather freely and variably, on a spectrum between ‘as close as possible’ and ‘making it your own thing’. A problem may be that when the terms appear in mainstream translation studies or general usage, they can carry a negative connotation.

References

- Apter, Ronnie & Herman, Mark (2016): *Translating for Singing: The Theory, Art and Craft of Translating Lyrics*. London et al.: Bloomsbury.
- Desblache, Lucile (2019): *Music and Translation: New Meditations in the Digital Age*. London: Palgrave Macmillan.
- Franzon, Johan (2021): “The liberal mores of pop song translation: Slicing the source text relation six ways”. In *Song Translation: Lyrics in Contexts*, pp. 83–121.
- Low, Peter (2017): *Translating Song: Lyrics and Texts*. London & New York: Routledge.
- Song Translation: Lyrics in Contexts* (2021), edited by Johan Franzon, Annjo K. Greenall, Sigmund Kvam & Anastasia Parianou. Berlin: Frank & Timme.

Claudia Förster Hegrenæs & Ingrid Simonnæs

NHH Norwegian School of Economics

Using Rubrics for Translation Assessment: The Case of the National Translator Accreditation Exam in Norway

As an integral part of translator education, assessment has hitherto been addressed in a number of publications (e.g., Way 2008; Kelly 2014). In higher education in general, which translator education is a part of in the majority of educational system around the world, there has been a trend in recent years to move from summative to performative assessment. However, this has not yet been discussed to a large extent in the literature on translator education. In our presentation, we describe the transposition from an error-based (summative) to a criteria-based (performative) assessment system using rubrics at the *National Translator Accreditation Exam* (NTAE) in Norway. Due to a lack of training programs, the NTAE faces particular challenges when it comes to candidate qualifications and thus the assessment itself. We discuss the pros and

cons of error-based and criteria-based translation quality assessment models, also regarding often-cited translation competence models (PACTE 2003/2017 and Göpferich 2009/2013) and present two criteria-based assessment models that have been developed for the exam since the fall of 2019. We discuss advantages as well as challenges that presented itself during the transition to the new model, and how we to plan work with the new model in the future (i.e., further development of the model, implementation of necessary changes to the application method of the model). We highlight the applicability of rubrics as both assessment tool as well as innovative teaching tool (e.g., providing feedback to support the learning process) not only for the NTAE, but for assessment in translator education in general.

References

- Hegrenæs, C.F. & Simonnæs, I. (2020): Using Rubrics for Translation Assessment: The Case of the National Translator Accreditation Exam in Norway. In: *Translatologia 1/2020*
- Kelly, D. 2014. *A Handbook for Translator Trainers: A Guide to Reflective Practice*. Oxfordshire/New York: Routledge.
- Göpferich, S. 2009. Towards a model of translation competence and its acquisition: the longitudinal study TransComp. In: Göpferich, S., Jakobsen, A. L., & Mees, I. M. (eds). *Behind the Mind: Methods, Models and Results in Translation Process Research*. Frederiksberg: Samfundslitteratur. 11-37.
- PACTE. 2003. Building a translation competence model. In: Alves, F. (ed.). *Triangulating Translation: Perspectives in process-oriented research*. Amsterdam: J. Benjamins. 43-66.
- Way, C. 2008. Systematic assessment of translator competence: In search of Achilles' Heel. In: Kearns, J. (ed.), *Translator and Interpreter Training. Issues, Methods and Debates*. New York/London: Continuum International Publishing Group. 88-103.

Annjo K. Greenall

Norwegian University of Science and Technology

Every Time We Meet:

Comparing English-language Pop Songs and Their Translations into Norwegian

This is a study of five recent English-language pop songs and their translations into Norwegian, taken from the hugely popular TV-show *Hver gang vi møtes* (Every time we meet), where professional music artists get together to perform each others' songs, often in their own translation. While a 'first wave' of song translation took place in Norway in the 1950s-1970s, the artists participating in *Hver gang vi møtes* are representatives of a current 'second wave' of song translation in Norway, which has hitherto not received any scholarly attention. The aim of the study is to 1) show some tendencies in the translation strategies chosen by these translating artists, and 2) demonstrate how definitions of translation strategies, especially the strategy of compensation, can be usefully re-thought by means of an analytical framework, introduced in Greenall (2021), based on Gumperz' (1992) notion of contextualization cue and Fillmore's (1975) scenes-and-frames approach. Both of these theories revolve around the assumption that linguistic items in texts trigger or 'cue' cognitive context (scenes) in the minds of recipients, which interact in creating a holistic interpretation of a given text. The translation process thus becomes a process of replacing linguistic elements in the source text (ST) by elements in the target text (TT) that cue similar scenes in the minds of target readers or listeners in order to create a similar holistic interpretation of the TT. It is shown how song translators who want to stay close to the ST (not all do) are often hindered in doing this because of the rhythm of the pre-existing music, and that these translators may exploit the flexibility stemming from the fact that formally and semantically dissimilar ST and TT items, in different places in the lyrics, may nevertheless cue the same or similar scenes,

creating, on a more overarching level, quite similar STs and TTs. It is argued that in addition to showing how song translators use such strategies of compensation, a distinct advantage of such a framework in the study of song translation is that it has the capability of integrating an analysis of the transfer of the words of the lyrics, and a transfer of the properties of the music in a given interlingual cover (Susam-Saraeva 2015). The reason for this is that elements from both semiotic systems – the linguistic and the musical – have the capability of acting as contextualization cues, thus contributing to the meaning of the song as a whole. In this paper, the five songs and their translations will be analysed in terms of their translators' use of the strategy of compensation, and in terms of the interplay between the contexts cued by the linguistic items and the music.

References

- Fillmore, Charles J. 1975. An alternative to checklist theories of meaning. *Proceedings of the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, pp. 123-131.
- Greenall, Annjo K. 2021. Mapping semantic (and other) similarities between source and target texts in singable song translation using Fillmore's scenes-and-frames approach. *Song Translation: Lyrics in Contexts*, ed. by Johan Franzon, Annjo K. Greenall, Sigmund Kvam and Anastasia Parianou, pp. 199-231. Berlin: Frank & Timme.
- Gumperz, John J. 1992. Contextualization and understanding. *Rethinking Context: Language as an Interactive Phenomenon*, ed. by Alessandro Duranti and Charles Goodwin, pp. 229-252. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Susam-Saraeva, Sebnem. 2015. *Translation and Popular Music: Transcultural Intimacy in Turkish-Greek Relations*. Oxford: Peter Lang.

Veera Hatakka
Helsingin yliopisto

Värinkuvaus maalaustaiteen kuvailutulkkauksessa

Sektioesitelmässäni esittelen, millaisia väri-ilmauksia maalaustaiteen teoksista tehdyissä näkövammaisille suunnatuissa kuvailutulkkauksissa käytetään teoksen värimaailmaa kuvailtaessa ja millaisiksi näiden väri-ilmausten merkitykset hahmottuvat. Fokus on sanasemantiikassa, ja lähestymistapani pohjautuu kognitiiviseen kielentutkimukseen. Kuvailutulkkauksessa on kyse eri aistimodalityettien välisestä tulkkauksesta.

Väri on osa kaikkea näköaistilla havaittua, ja värin voi havaita ainoastaan näköaistilla. Kuvataide ei kuitenkaan ole vain näkevien yksinoikeus, vaan myös näkövammaisilla on halu ja oikeus kokea taide sen kaikissa muodoissa (Honkanen & Vartio 1998). Kuvataiteessa väreillä on keskeinen rooli: Ne muodostavat erilaisia väriharmonioita ja yhdessä sommittelun kanssa ne luovat teoksen visuaalisen kokonaisuuden. Lisäksi väreillä on symbolista merkitystä, jolla on usein keskeinen rooli teoksen tulkinnassa. Kuvailutulkkeja ohjeistetaan kuvailemaan teoksen kaikki osat tarkasti ja mahdollisimman yksityiskohtaisesti sekä objektiivisesti (Lahtinen ym. 2009; Hirvonen 2013). Värihavainto on kuitenkin aina subjektiivinen, ja samakin väri näyttää erilaiselta, kun se esiintyy eri värien kanssa. Yksittäisten värien sijaan kuvataiteessa on usein kyse teoksen värien yhdessä luomasta värivaikutuksesta. (Arnkil 2011.)

Esittelemäni havainnot perustuvat neljän suomalaisen taidemuseon maalausten kuvailutulkkauskäsikirjoituksiin. Tulkattuja teoksia on yhteensä 26, ja ne ajoittuvat vuosille 1879–2017. Teokset edustavat eri tyyliuuntien taidetta suomalaisilta ja ulkomaalaisilta taiteilijoilta. Abstraktimpien maalausten

kuvailutulkkausten värinkuvaus on realististen maalausten värinkuvausta runsaampaa: värisävyjä kuvataan tarkemmin, kun värinkäytön rooli osana teoksen tulkintaa lisääntyy.

Esitelmässäni käsittelen aineiston valossa sitä, miten käytetyt väri-ilmaukset kategorisoivat ja luokittelevat teosten värejä sekä millaisia mielikuvia ilmaukset synnyttävät. Värisanojen merkitykset perustuvat ymmärrykseen kuvatus värin visuaalisesta luonteesta. Värihavainto siis taipuu kielelliseen asuun vain vaivoin, jos ei voi nojata kuulijan omaan kokemukseen värihavainnosta. Näkevälle värisanat kategorisoivat väriavaruutta näköaistilla havaitun sävyn perusteella (Bornstein 2007), mutta sokeille värikategoriat ovat ensi sijassa värisanojen herättämiä mielikuvia (Honkanen & Vartio 1998).

Lähteet

- Arnkil, Harald 2011. *Värit havaintojen maailmassa*. 3. painos. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Bornstein, M. H. 2007. Hue categorization and color naming. Cognition to language to culture. Teoksessa Maclaury R. E., V. P. Galina, D. Dedrick (toim.) *Anthropology of Color. Interdisciplinary multilevel modeling* s. 125–150. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Honkanen, L. & E. Vartio 1998. *Sanoilla maalattu maisema. Tutkimus syntymäsokeiden visuaalisesta maailmankuvasta*. Helsinki: Imprimitur-kustannus.
- Lahtinen, R., R. Palmer & M. Lahtinen 2009. *Aisti kuvailu*. Helsinki: Art-Print Oy.

Minna Hjort

University of Turku

Minna Ruokonen

University of Eastern Finland

Extinction or Evolution?

Developments in In-house Translation in Finland from 1995 to 2018

Since the 1990s, the translation industry has undergone fundamental changes: increased outsourcing, company mergers and major technological developments. These trends are likely to have affected virtually all aspects of in-house translators' work, from their tasks and responsibilities to their place within the organisational structure. Yet such changes must typically be pieced together from individual studies from different periods (e.g. Hermans & Lambert 1998, Kuznik & Verd 2010); diachronic data are rare (see overview in Ruokonen & Hjort 2019).

Aiming at a broader view, we conducted a survey among in-house translators in Finland where the respondents could report on a maximum of one current and two previous in-house positions. To our knowledge, this is a novel approach in workplace research (cf. Risku et al. 2019) that could be particularly relevant for capturing the translators' career trajectories and changes in work arrangements. The respondents' reports, while partly subjective and affected by subsequent events and current situations (Brownlie 2016), highlight the respondents' experiences of developments in Finnish in-house translators' work and workplaces during the past 25 years.

The survey was conducted in 2018. There were a total of 223 respondents, who reported on a total of 171 current and 127 previous positions from 1995 to 2018. Combining quantitative and qualitative methods, we analyse the data from the following perspectives:

- Changes in the industry: Contracts started/ended each year; reasons for ended contracts; changes in employer types;
- Changes in the respondents' responsibilities (translation, other multilingual communication, other); and
- Changes in physical location and organisational position, including teleworking and existence of translation teams.

The responses indicate some decrease in in-house jobs. The remaining in-house translators' responsibilities can also be more varied than previously, including more administrative and technical duties and linguistic tasks other than translation. There is also an increase in teleworking and indications of complex organisational structures, although dedicated translation teams persist. On the whole, we would argue that in-house translators are a changing rather than a disappearing breed.

References

- Hermans, Johan & José Lambert (1998) From Translation Markets to Language Management: The Implications of Translation Services. *Target* 10:1, 113-132.
- Kuznik, Anna & Joan Miquel Verd (2010) Investigating Real Work Situations in Translation Agencies. Work Content and Its Components. *Hermes: Journal of Language and Communication in Business* 44: 25-43. <https://tidsskrift.dk/her/issue/view/2855>
- Risku, Hanna, Regina Rogl & Jelena Milosevic (2019) Translation practice in the field: Current research on socio-cognitive processes. In: Risku, Hanna, Regina Rogl & Jelena Milosevic (eds) *Translation Practice in the Field: Current research on socio-cognitive processes*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 1-24.
- Ruokonen, Minna & Minna Hjort (2019) O Translator, Where Art Thou? In-House Translators' Physical Location and Organisational Position. In Hirsto, Heidi, Mona Enell-Nilsson & Nicole Keng (eds) *Työelämän Viestintä II, Workplace Communication II. VAKKI-symposium XXXIX 7.-8.2.2019. VAKKI Publications 10*, 95-108. http://www.vakki.net/publications/no10_fin.html

Laura Ivaska
Turun yliopisto

Käännös samasta teoksesta, mutta eri lähtötekstistä: tapaustutkimus viidestä Jules Vernen romaanin (uudelleen)suomennoksesta

Käännösten laatua arvioidaan toisinaan sen mukaan, miten hyvin käännökset seuraavat lähtötekstiään. Tästä tekee kuitenkin ongelmallista se, että käännöksen *de facto* lähtötekstin määrittäminen ei ole aina yksiselitteistä. Jos käännöksen *de facto* lähtötekstiä ei ole tunnistettu, on vaarana, että kyseisen käännöksen ja sen oletetun lähtötekstin vertailun pohjalta tehtävät päätelmät eivät oikeastaan kerrokaan mitään kyseisestä käännöksestä. Vaarana on myös, että kyseinen käännös saatetaan kategorisoida väärin. Näin on etenkin, jos kyseessä on esimerkiksi uudelleen­käännös, jonka määritelmä perustuu nimenomaan lähtö- ja tulotekstien suhteeseen: Koskisen ja Paloposken (2010, 294) mukaan uudelleen­käännös on uusi käännös samalle kielelle jo ainakin kertaalleen käännetystä *lähtötekstistä*. Mutta miten lähtöteksti määritellään?

Englanninkielisissä käännöstieteen käsikirjoissa lähtötekstin (source text) – samoin kuin tekstin – määritelmä on usein epämääräinen tai se puuttuu kokonaan. Lähestyn ongelmaa lainaamalla tekstuaalitieteestä määritelmän, jonka mukaan *teos* on (vastaanottajan näkökulmasta) kuvitteellinen kokonaisuus, jonka implisiittisiä representaatioita ovat ne *tekstit*, joiden katsotaan edustavan samaa kirjallista luomusta (Shillingsburg 1996, 43). Sovellan tätä *teos-teksti*-käsitteparia lähtötekstin määrittämään.

Tapaustutkimuksenani toimii Jules Vernen romaanin *Vingt mille lieues sous les mers* viisi (uudelleen)suomennosta. Tekstivertailu ja paratekstianalyysi osoittavat, että vaikka nämä viisi suomennosta ovatkin kaikki saman *teoksen* (uudelleen)käännöksiä, niillä on kaikilla eri lähtöteksti: vain yksi suomennoksista on suora käännös ranskankielisestä lähtötekstistä, kun taas muut ovat välikielten kautta tehtyjä, kompilatiivisia ja/tai lyhennettyjä (Ivaska ja Huuhtanen tulossa).

Jos lähtötekstin käsitetään olevan *teos*–*teksti*-parin *teksti*, voidaan todeta, että tapaustutkimuksen suomennoksilla on eri lähtötekstit, joten ne eivät siis tarkkaan ottaen ole uudelleen­käännöksiä, sillä Koskisen ja Paloposken määritelmän mukaan käännös on uudelleen­käännös vain, jos se tehdä samasta lähtötekstistä kuin aiempi käännös. Jos taas lähtötekstin käsitetään olevan *teos*, voidaan tapaustutkimuksen nähdä olevan esimerkki uudelleen­kääntämisestä. Lähtötekstin määritelmä vaikuttaa siis siihen, mistä näkökulmista tiettyä käännöstä voidaan teoretisoida ja voidaanko esimerkiksi *Vingt mille lieus sous les mers* -romaanin suomennoksia tutkia uudelleen­kääntämisen näkökulmasta.

Lähteet

- Ivaska, Laura & Suvi Huuhtanen. Tulossa. Beware the Source Text: Five (re)translations of the same work, but from different source texts. *Meta* 65 (2).
- Koskinen, Kaisa & Paloposki Outi. 2010. Retranslation. *Handbook of Translation Studies*, vol. 1, toim. Yves Gambier & Luc van Doorslaer. Amsterdam: John Benjamins.
- Shillingsburg, Peter L. 1996. *Scholarly editing in the computer age: Theory and practice*, 3rd ed. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Hannu Kemppanen

Itä-Suomen yliopisto

Laatua idänkauppaan: tutkimus venäjän kielen kääntäjien koulutuksesta Suomessa 1980-luvulla

Venäjän kielen kääntäjiä koulutettiin jo 1960- ja 1970-lukujen taitteessa perustetuissa kieli-instituuteissa. Tuo perinne jatkui myös yliopistollisen kääntäjänkoulutuksen käynnistyttyä 1980-luvun alussa. Keskeisenä perusteena venäjän kääntäjien koulutukselle oli Neuvostoliiton ja Suomen käymä bilateraalin kauppa, joka työllisti suuren määrän kääntäjiä ja tulkkeja mm. rakennustyömailla Neuvostoliitossa ja laivanrakennusteollisuudessa Suomen telakoilla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella venäjän kielen kääntäjien koulutusta Suomessa 1980-luvulla. Analyysi on menetelmältään autoetnografinen, ts. kuvauksen kohteena olevaa ilmiötä tarkastellaan tekijän oman toiminnan kautta osana ympäröivän yhteisön toimintaa. Tutkimusaineisto koostuu autenttisista opetusmateriaaleista, joita tutkija itse on käyttänyt 1980-luvulla pitäessään käännösharjoituksia. Aineistoa analysoidaan kolmesta eri näkökulmasta: 1) käännöstoimeksiantojen työelämärelevanssi, 2) teoreettisen tiedon linkittäminen kääntämisen opetukseen ja 3) muu aineistosta nouseva tieto (esim. kurssien toteuttaminen tai opetusmenetelmät). Kääntäjänkoulutusta tarkastellaan tutkimusaineiston valossa osana 1980-luvun sosiaalista kontekstia.

Analyyysin tuloksista voidaan päätellä, että venäjän kielen kääntäjien kouluttajilla opetustyö linkittyi kiinteästi ympäröivän yhteiskunnan toimintoihin. Idänkaupan konteksti tarjosi koulutukselle selvät suuntaviivat, mikä helpotti työelämärelevanttien käännöstehtävien laatimista ja paransi oletettavasti myös opetuksen laatua. 1980-luvulla opettajalta puuttuivat tietotekniikan ja verkkoresurssien tarjoamat

mahdollisuudet opetusmateriaalien hankkimiseen. Käännösharjoituksissa käytettiin paljon journalistisia tekstejä, minkä voi puolestaan katsoa heikentäneen opetuksen työelämärelevanssia. Käännettävät tekstit pyrittiin kuitenkin liittämään tosielämää imitoivissa toimeksiannoissa idänkaupan tai sitä tukevan kulttuuriyhteistyön kontekstiin. Teoreettisen tiedon linkittämisestä kääntämisen opetukseen eivät 1980-luvun opetusmateriaalit sitä vastoin anna juuri viitteitä, vaikka koulutus olikin siirtynyt yliopistoihin. Analysoitu aineisto toi esille myös kurssien toteuttamiseen liittyviä käytänteitä, jotka heijastavat esim. tietokoneiden esiinmarssia 1980-luvun loppua kohti tultaessa.

Anne Ketola & Hilda Perander

Tampereen yliopisto

Kuvailutulke osana näytelmää: kokemuksia opiskelijaprojektista

Esitelmämme raportoi projektista, jossa viisi Tampereen yliopiston kääntämisen ja tulkauksen opiskelijaa kuvailutulkasi paikallisen harrastelijateatterin, Näkövammaisteatteri Sokkelon *Fedoriam*-näytelmän. Opiskelijat osallistuivat näytelmän harjoituksiin viikoittain neljän kuukauden ajan syksyllä 2019 ja näytelmän ensi-ilta oli tammikuussa 2020. Tyypillisesti teatteriesityksen kuvailutulke esitetään etätulkkauslaitteen välityksellä erillisiin kuulokkeisiin vain osalle yleisöä (Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry), mutta tässä näytelmäprojektissa kuvailutulke integroitiin osaksi näytelmää ja esitettiin kovaäänisen kautta koko teatteriyleisölle. Tällaisessa toteutustavassa kuvailutulkauksen tarve, sisältö ja sen sijoittaminen vuorosanojen väliin tai niiden sisälle neuvotellaan yhteistyössä ohjaajan ja näyttelijöiden kanssa ja näin kuvailutulkin rooli teatterityöryhmän jäsenenä on suurempi kuin perinteisessä toteutustavassa, jossa kuvailutulkki ei välttämättä osallistu näytelmän harjoituksiin lainkaan (vrt. Aaltonen 2011).

Esitelmässämme pohdimme kuvailutulkkausprosessia sekä opiskelijan että projektia koordinoineen opettajan näkökulmasta. Esittelemme työskentelyn vaiheita ja keskustelemme erityisesti kuvailutulkin ja muun työryhmän vuorovaikutuksesta sekä kuvailutulkauksen integroimiseen ja harrastelijateatterin kanssa työskentelyyn liittyneistä haasteista. Esitelmämme lopuksi ehdotamme suuntaviivoja vastaavan työskentelyn toteuttamiseksi jatkossa.

Lähteet

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry. Näyttämötaiteiden kuvailutulkkaus. Saatavilla: <http://www.kulttuuripalvelu.fi/kuvailutulkkaus/nayttamotaiteiden-kuvailutulkkaus-teatteri-esitystaide>
Aaltonen, Anu (2011). Kuvailutulkauksen järjestäminen ammattiteatterissa. Kokemuksia ja suosituksia. Raportti Näkövammaisten Keskusliitto ry:n koordinoimasta yhteistyöhankkeesta keväällä 2011. Saatavilla: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwjJxqPGiDnAhWIUIAKHRZFDNMQFjACegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fwww.cultureforall.info%2Fdoc%2Ftutkimukset_ja_raportit%2Fteatterin_kuvailutulkkaus_hankkeen_loppuraportti.pdf&usg=AOvVaw2_tfLzj1X-w0rCGBQVqGAY

Tuija Kinnunen, Simo Määttä & Päivi Kuusi

Helsingin yliopisto

Käännöspolitiikkaa korona-aikaan

Kielipolitiikan yksi osa-alue on käännöspolitiikka, jolla tarkoitetaan esimerkiksi viestinnän hallintaa ja käytäntöjä sekä niihin liittyviä uskomuksia monikielisessä yhteiskunnassa. Osa käännöspolitiikkaa on muun muassa sen ratkaiseminen, milloin ja mihin tarkoituksiin käännöksiä käytetään. Kääntämisen käytäntöjä ovat muun muassa käännettäväksi määrättyjen tekstien valinta ja tarvittavien kohdekielten valinta. Kääntämisen liittyvistä uskomuksista kertovat esimerkiksi kääntämättä jättäminen tai tietyille kohderyhmälle suunnattu käännösviestintä. (Ks. esim. González Núñez 2016; Meylaerts & González Núñez 2017.)

Koronaviruspandemian keskellä pääkaupunkiseudun kunnat ovat joutuneet tuottamaan monikielistä kriisiviestintää alueen erikielisille väestöryhmille. Oletuksemme on, että käännöspoliittiset valinnat näkyvät tarjolla olevassa viestinnässä. Tarkastelemme esitelmässämme, mitä informaatiota kunnat tarjoavat verkkosivuillaan muilla kielillä kuin kansallis- ja vähemmistökielillä. Pohdimme esitelmässämme, millaisia oletuksia valintojen perusteella on tehty esimerkiksi ranskan-, saksan- ja venäjänkielisistä lukijoista. Entä mitä informaatiota tarjotaan viron-, somalin- ja arabiankielisille lukijoille?

Aineistona on helmikuussa 2021 Espoon, Helsingin ja Vantaan verkkosivuilta tallennettu monikielinen koronavirustiedotteista ja -uutisista koottu korpus. Tiedostamme, että kunnilla on käytössään myös muita viranomaisviestinnän keinoja ja että koronaviruksen leviämisen estämiseksi kunnat ovat esimerkiksi läheisessä yhteistyössä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Esitelmässä keskitymme kuitenkin verkkoviestintään. Pohdimme korpuksen luoman tilannekuvan perusteella, millaisiin monikielisiin verkkoviestintästrategioihin kunnissa on päädytty ja millaista käännöspolitiikkaa valinnat heijastelevat. Näkökulmamme aiheeseen on kieliryhmien yhdenvertaisuus ja käännöspolitiikan keinot tämän toteuttamisessa.

Lähteet

González Núñez, Gabriel 2016. On Translation Policy. *Target* 28:1, 87–109.

Meylaerts, Reine & Gabriel González Núñez 2017. Interdisciplinary Perspectives on Translation Policy. *New Directions and Challenges*. Teoksessa: G. González Núñez & R. Meylaerts (toim.) *Translation and Public Policy. Interdisciplinary Perspectives and Case Studies*. London: Routledge, 1–14.

Marja Kivilehto

Tampereen yliopisto

Leena Salmi

Turun yliopisto

Käännösten arviointi: virhe- ja/vai kriteeriperustaista?

Intuitiivinen käsityksemme on, että käännösten arviointia luonnehtii tietynlainen kahtiajakoisuus. Käännösalalla virheperustaisuus ja summatiivinen arviointi ovat hyväksyttyä (O'Brien 2012), kun taas kääntäjänkoulutuksessa korostetaan kriteeriperustaista ja diagnostista arviointia. Kirjallisuudessa esitetään

kuitenkin myös toisenlaisia näkemyksiä. Esimerkiksi Castilho ym. (2018, 14) ja Thelen (2018, 9) esittävät, että virheperustaisuus on tyypillinen tapa myös kääntäjänkoulutuksessa. Ainoa erottava piirre käännösalan ja kääntäjänkoulutuksen arviointiperiaatteissa olisi kirjoittajien mukaan se, että opettajat arvioivat tekstejä kokonaisuuksina, eivät pelkkiä käännösotteita niin kuin käännösosalalla. Thelenin (2018) mukaan käännösosalalla kiinnitetään lisäksi koulutusta enemmän huomiota myös ulkoisiin seikkoihin, kuten palveluntarjoamiseen ja asiakkaan kanssa sovittuihin vaatimuksiin, kun taas koulutus on pitkään keskittynyt pelkästään käännösten arviointiin. Toisaalta myös palveluntarjoamista ja otteita arvioidaan koulutuksessakin, silloin kun tavoitteena on työelämälähtöinen opetus (ks. esim. Van Egdom ym. 2018). Marais (2013) puolestaan tarkastelee arviointiperiaatteita käännösteorian ja konstruktivistisen oppimiskäsityksen näkökulmista ja esittää, ettei yhtä ja kaikkeen sopivaa arviointimenetelmää ole tarpeenkaan esittää.

Esityksessämme pohdimme, minkälaisia näkemyksiä käännöstutkimuksessa esitetään käännösten arvioinnista. Tarkastelemme kahdeksan käännöstieteen lehden artikkeleita vuosilta 2015–2020 ja katsomme, kuinka monen artikkelin aiheena on käännösten arviointi, minkälainen näkökulma artikkeleihin on valittu ja mihin kontekstiin arviointi sijoittuu. Valitsemamme lehdet ovat *Target*, *Meta*, *Perspectives*, *Translator*, *Machine Translation*, *Interpreter and Translator Trainer*, *Across Languages and Cultures* ja *Journal of Specialised Translation*. Olemme valinneet lehdet sillä perusteella, että kaikki Jufo-tasolle 3 luokitellut käännöstieteelliset lehdet ovat edustettuina. Lisäksi olemme valinneet Jufo-tasolle 2 ja 1 luokitelluista lehdistä kummastakin kolme lehteä. Pääkysymyksemme on siis, missä määrin käännösten arviointia luonnehtii kahtiajakoisuus.

Lähteet

- Castilho, Sheila, Stephen Doherty, Federico Caspari & Joss Moorkens 2018. Approaches to Human and Machine Translation Quality. Teoksessa: Joss Morkeens, Sheila Castilho, Federico Gaspari & Stephen Doherty (eds.) *Translation Quality Assessment. From Principles to Practice*. Berlin, Heidelberg, Dordrecht & New York: Springer, 9–38.
- Marais, Kobus 2013. Constructive Alignment in Translator Education: Reconsidering Assessment for Both Industry and Academy. *Translation & Interpreting* 5 (1), 13–31. Saatavissa: <http://www.transint.org/index.php/transint/issue/view/21> [viitattu 12.2.2021].
- O'Brien, Sharon 2012. Towards a dynamic quality evaluation model for translation. *The Journal of Specialised Translation* 17, 55–77. Saatavissa: <http://www.jostrans.org/archive.php?display=17> [viitattu 12.2.2021].
- Thelen, Marcel 2018. Quality and Quality Assessment in Translation: Paradigms in Perspective. Teoksessa: Elsa Huertas-Barros, Sonia Vandepitte & Emilia Iglesias-Fernandez (eds.) *Quality Assurance and Assessment Practices in Translation and Interpreting*. Hershey PA: IGI Global.
- Van Egdom, Gys-Valt, Heidi Verplaetse, Iris Schrijver, Hendrik J. Kockaert, Winibert Segers, Jasper Pauwels & Henri Bloemen 2018. How to Put the Translation Test to the Test? On Preselected Items Evaluation and Perturbation. Teoksessa: Elsa Huertas-Barros, Sonia Vandepitte & Emilia Iglesias-Fernandez (eds.) *Quality Assurance and Assessment Practices in Translation and Interpreting*. Hershey PA: IGI Global.

Suvi Korpi
Helsingin yliopisto

**Uudissanat tieteisfiktio-genren äänenä fani- ja amatööritekstityksessä:
vertailukohteena ammatillinen tekstittäminen**

Suomenkielinen tieteisfiktio on suurelta osin käännettyä, etenkin audiovisuaalisessa kontekstissa. Siksi voidaan olettaa, että suomalaisen tieteisfiktio-genren juuret ovat käännettyssä tieteisfiktiossa ja lähtötekstien genrespesifiset piirteet ovat siirtyneet myös genren suomalaiseen perinteeseen. Populaarigenrenä tieteisfiktio esiintyy sekä kirjallisuudessa että audiovisuaalisessa kontekstissa. Monet tutkijat ovat pyrkineet määrittelemään tieteisfiktio-genren, mutta Darko Suvinin (1979) määritelmä on pysynyt pohjana ja viitteenä myöhemmille tulkinnoille. Suvinin ajatus *novumista* genrespesifisenä piirteenä ja tieteisfiktio-*kognitiivisen vieraannuttamisen* ilmaisuvälineenä on myös tämän tutkimuksen pohja. Novum on tieteisfiktio-tekstin todellisuudesta poikkeava elementti, esimerkiksi muukalaisrotu. Se on kognitiivisesti vieraannuttava kertomuksen osa, joka muodostaa tieteisfiktio-äänen ja on näin olennainen osa tieteisfiktio-tekstiä. Novum esiintyy tekstissä kielellisestä näkökulmasta katsottuna uudissanoina, jotka ovat sen ääni, *Sonus Novi*. Tämä pätee myös genren audiovisuaalisiin teksteihin. Audiovisuaalisen median vaikuttava visuaalinen ulottuvuus ei kykene tekemään vieraannuttavista tekijöistään kognitiivisia, tai ymmärrettäviä, ja visuaalinen ulottuvuus väistyy siksi usein dialogin tieltä. Tästä syystä dialogin sisältö on merkittävässä asemassa kognitiivisen vieraannuttamisen tuottamisessa, sillä dialogin uudissanat tukevat visuaalista ulottuvuutta tehden sen vieraannuttamisesta kognitiivista. Tämä esitelmiä esittelee käsitteen *genren sujuvuus* arvioitaessa tieteisfiktio-genrespesifisen piirteen, novumin, pysymistä kognitiivisesti vieraannuttavana uudissanojen käänöksissä suomenkielisissä tieteisfiktio-tekstien tv-sarjojen fani- ja amatööritekstityksissä sekä verrattaen ammatillisissa tekstityksissä. Kohdetekstin genre on siis sujuva, mikäli käänös on säilyttänyt lähtötekstin novumia kuvaavan uudissanan yhtä lailla kognitiivisesti vieraannuttavana kohdetekstissä esimerkiksi säilyttämällä tai selittämällä lähtötekstin vierassanan.

Lähteet

Suvin, Darko (1979). *Metamorphoses of Science Fiction: on the Poetics and History of a Literary Genre*. New Haven CT: Yale University Press.

Kaisa Koskinen
Tampereen yliopisto

Lauri Hietala
Taideyliopiston teatterikorkeakoulu

Integroitu kuvailutulkkaus osana teatteriesitystä

Kuvailutulkkauksen käyttö teatteriesityksissä yleistyy sekä kansainvälisesti että Suomessa. Tutkimus siitä, millaista se on ja millaista se voisi olla on kuitenkin vielä melko vähäistä (ks. kuitenkin esim. Udo & Fels 2010; Fryer 2018; Naraine et al 2018). Teatteriesityksessä yhdistyvät erilaiset taiteelliset osa-alueet, joiden kanssa

kuvailutulke asettuu dialogiin. Kuvailutulkkauksen kohderyhmäksi mielletään eri tavoin näkövammaiset katsojat. Tässä esitelmässä pohdimme ennen kaikkea kaikille katsojille avointa integroitua kuvailutulkkauksta, ja sijoitamme sen osaksi nelikenttää, jota määrittävät työryhmän jäsenyys ja kuvailutulkkeen rooli osana esitystä.

Esitelmä sai alkunsa kääntämisen tutkijan ja valosuunnittelun opiskelijan katsojakokemuksista tamperelaisessa näkövammaisteatteri Sokkelossa, johon oli opiskelijatyönä toteutettu integroitu kuvailutulkkauk (Fedoriam, 11.1.2020; <https://sokkelo.fi/category/naytelmat>). Käsittelemme pohdimme mm. kuvailutulkkeen rooleista, sisällöistä ja tulkkeen dialogista muun esityksen kanssa. Erityisesti meitä kiinnostavat seuraavat kysymykset:

- Mikä tila kuvailutulkkauksella esityksessä ja esitystapahtumassa on?
- Miten kuvailutulkkauk asettuu osaksi taiteellista prosessia ja työryhmän työtä?

Yksittäisestä esityksestä ponnistamme esitelmässä pohtimaan teatteriesitysten integroidun kuvailutulkkauksen itsenäistä roolia ja taiteellista potentiaalia myös yleisemmällä tasolla.

Lähteet

- Fryer, Louise (2018). Staging the Audio Describer: An Exploration of Integrated Audio Description. *Disability Studies Quarterly* 38(3).
- Naraine Mala D., Margot R. Whitfield & Deborah I. Fels (2018). Who's devising your theatre experience? A director's approach to inclusive theatre for blind and low vision theatregoers. *Visual Communication* 17(1) 113–133.
- Udo, John-Patrick & Deborah I. Fels (2010). Universal design on stage: live audio description for theatrical performances. *Perspectives* 18(3), 189-203.

Hans Landqvist

University of Gothenburg

(In)equality? A Case Study of Male and Female Translators in *Svenskt översättarlexikon*

Translation Studies researchers' interest has shifted from *translations* and *translating* to *translators* (cf. Chesterman 2009:13). The appearance of different translator lexicons (TL) in the beginning of the 21st century reflects this shift of interest (cf. Paloposki 2013:219). One such TL is *Svenskt översättarlexikon* (SÖL) – *Swedish Translator Lexicon* (Kleberg 2012). SÖL is described as “a database of bio-bibliographical articles about Swedish and Finland-Swedish translators from the Middle Ages to the present” (Kleberg 2012:71). The total number of published articles is 493 (5th of January 2020): 419 bio-bibliographical articles on individual translators, 54 general thematic articles and 20 articles on prizes awarded to translators into/from Swedish (cf. Kleberg 2012:73)

SÖL focuses on translators' professional activities, but translators' private conditions are also described (Vainiomäki 2017:68). SÖL offers information about a number of translators' romantic relationships with one or more translator/s. The parties in such a relationship are henceforth labelled a “translator couple”. At the present, all translator couples in SÖL have lived in heterosexual relationships. (Landqvist 2019:15–16)

Chesterman (2009:16) suggests that the research tradition Translation Sociology may be divided into three subcategories: the sociology of (1) translations, (2) translators and (3) translating. Among the aspects Chesterman highlights under (2) are questions “relating to gender and sexual orientation, and to power relations [...]” (Chesterman 2009:16). In this study, which belongs to Chesterman's subcategory (2), I will answer two research questions:

- Are men and women given the same space in SÖL, i.e. are both parties in a translator couple treated in separate bio-bibliographical articles or together in a thematic article or is just one of them dealt with in a separate article?
- How are men and women in translator couples described in connection to the statement about the general ambition for SÖL: in principle, all important translators into Swedish can be entitled to be included in SÖL (Kleberg [www])?

The study will be conducted through searches with keywords in SÖL (“äktenskap” – “marriage”, “make/maka” – “spouse” etcetera) and close reading of current articles. The results of the study will be discussed in relation to the field “Gender and Translation” (cf. Santaemilia 2013; Herrero López et al. 2018).

References

- Chesterman, Andrew 2009. The Name and Nature of Translator Studies. *Hermes. Journal of Language and Communication Studies* 42, p. 13–22. Available 5th of January 2020, <<https://tidsskrift.dk/her/article/download/96844/145601/>>.
- Herrero López, Isis, Alvstad, Cecilia, Akujärvi, Johanna & Skarsbø Lindtner, Synnøve (eds) 2018. *Gender and Translation. Understanding Agents in Transnational Reception*. (Vita Traductiva 10.) Montreal: Éditions québécoises de l'oeuvre.
- Kleberg, Lars 2012. Translations and Translators in Swedish Literary History. In: Broomans, Petra & Sandra van Voorst (eds), *Rethinking Cultural Transfer and Transmission. Reflections and New Perspectives*. (Studies on Cultural Transfer & Transmission CTaT 4.) Groningen: Backhuis, p. 61–74.
- Kleberg [www] = Kleberg, Lars. Om Svenskt översättarlexikon. Available 5th of January 2020, <http://www.oversattarlexikon.se/artiklar/Om_Svenskt_oversattarlexikon>
- Landqvist, Hans 2019. *Kvinnorna i Svenskt översättarlexikon. En ögonblicksbild utifrån översättningsvetenskapliga och metalexikografiska utgångspunkter*. (Forskningsrapporter från institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet – Research Reports from the Department of Swedish GU-ISS-2019-04.) Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. Available 5th of January 2020, <<https://svenska.gu.se/publikationer/gu-iss>>.
- Paloposki, Outi 2013. Translation History: Audiences, Collaboration and Interdisciplinarity. In: Vega, Miguel Ángel & Martha Pulido (eds), *The History of Translation within Translation Studies: Problems in Research and Didactics. La Historia de la Traducción como parte de los Estudios de la Traducción: Problemas de Investigación y Didáctica* (MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación 5.) Universitat d'Alacant, Universitat Jaume I, Universitat de València p. 213–239. Available 5th of January 2020, <<http://rua.ua.es/dspace/handle/10045/35012>>.
- Santaemilia, José 2013. Chapter One. Gender and Translation: A New European Tradition? In: Federici, Eleonora & Vanessa Leonardi (eds), *Bridging the Gap between Theory and Practice in Translation and Gender Studies*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, p. 4–14.
- SÖL = Svenskt översättarlexikon. Available 5th of January 2020, <<https://litteraturbanken.se/oversattarlexikon/>>.
- Vainiomäki, Kim 2017. Fokus på den skönlitterära översättaren. En innehållsanalys av finska och svenska översättarprofilartiklar. Avhandling pro gradu i ämnet Svensk översättning. Helsingfors: Helsingfors universitet, Humanistiska fakulteten, Finska, finskugriska och nordiska institutionen. Available 5th of January 2020, <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/229618>>

Anna Merikallio

Turun yliopisto

**Sukupuolen käännöksiä:
epänormatiivisen sukupuolen kääntäminen tieteiskirjallisuudessa**

Käännöksissä esiintyvien sukupuolen representaatioiden kirjo voi vaikuttaa siihen, pääsevätkö ihmiset kohdekulttuurissa käsiksi epänormatiivisiin diskursseihin, ja siihen, kuinka näkyviä tai näkymättömiä marginalisoidut sukupuoli-identiteetit ovat (ks. esim. Santaemilia 2005). Käsittelen esitelmässäni kääntämistä mahdollisuutena joko vahvistaa tai rikkoa sukupuolistereotypioita tai häivyttää sukupuoleen liittyviä kysymyksiä.

Sektioesitelmässäni tarkastelen sitä, kuinka epänormatiivisen sukupuolen representaatioita (ks. Butler 2006) voi tuottaa käännettäessä tieteiskirjallisuutta englannista suomeen. Esittelen pilottitutkimuksen, josta tulee väitöskirjani ensimmäinen artikkeli.

Pilottitutkimuksessani tarkastelen kolmea Ursula K. Le Guinin tekstiä ja niiden käännöksiä englannista suomeen. Tutkittavat tekstit ovat tieteisromaani *The Left Hand of Darkness* (1969), tieteisnovellit "Winter's King" (1969/1975) ja "Coming of Age in Karhide" (1995), sekä niiden suomennokset, *Pimeyden vasen käsi* (1976), "Talven kuningas" (2005) ja "Täysikäistyminen Karhidessa" (2019). Tekstit sijoittuvat samalle fiktiiviselle, androgynien humanoidien asuttamalle planeetalle ja käsittelevät toiseuden, sukupuolen ja seksuaalisuuden teemoja.

Pilotti on monitapaustutkimus (Susam-Sarajeva 2009), jossa yhdistän tekstianalyysia korpustutkimukseen. Kokoon Le Guinin teksteistä kaksi korpusta, toisen englanniksi ja toisen suomeksi. Käytän tutkimuksessa kirjallisuudentutkimukseen perinteisesti kuuluvan lähiluvun lisäksi etälukua. Tällä tarkoitan aineiston käsittelyä korpuslingvistiikan menetelmin (esim. konkordanssihaut) sekä aineiston asettamista sen tekstuaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin (esim. paratekstit).

Tarkastelen aineiston kautta sitä, kuinka epänormatiivista, ei-binääristä sukupuolta tuotetaan binääriseen sukupuoleen perustuvalla kielellä. Lisäksi pohdin monitulkintaisen sukupuolen representaation kääntämistä (Federici ja Leonardi 2013) erityisesti suomen kielen piilotettujen sukupuolipiirteiden kannalta (Engelberg 2018).

Lähteet

- Butler, Judith. 2006. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge Classics. Florence: Routledge, Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9780203824979>.
- Engelberg, Mila. 2018. "Miehiä ja naisihmisiä: suomen kielen seksismi ja sen purkaminen". TANE-julkaisuja, (2018)18. Helsinki: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE.
- Federici, Eleonora, ja Vanessa Leonardi. 2013. *Bridging the Gap between Theory and Practice in Translation and Gender Studies*. Newcastle-upon-Tyne, UNKNOWN: Cambridge Scholars Publisher. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/detail.action?docID=1566733>.
- Santaemilia, Jose. 2005. *Gender, Sex and Translation: The Manipulation of Identities*. Manchester: Routledge, Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9781315760261>.
- Susam-Sarajeva, Şebnem. 2009. "The Case Study Research Method in Translation Studies". *The Interpreter and Translator Trainer* 3 (1): 37–56. <https://doi.org/10.1080/1750399x.2009.10798780>.

Ulla Niittyinperä, Tiina Ervelius, Lauri Uljas & Kristiina Rosqvist
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tulkkaus moniammatillisissa simulaatioissa

Sektioesitelmämme käsittelee moniammatillisten etäsimulaatioiden kehittämistyötä Diakonia-ammattikorkeakoulussa (Diak). Moniammatillisuus -termillä kuvaamme yhdessä työskentelevää ryhmää, jossa on usean ammattikunnan edustajia. Etäsimulaatio on tilanne, jossa simuloidaan tapahtuma todenmukaisesti verkon välityksellä. Simulaatioihin osallistui Zoom-yhteyden kautta viittomakielen tulkkauksen opiskelijoita, sosionomiopiskelijoita sekä sairaanhoitajaopiskelijoita kolmelta kampukselta Oulusta, Turusta ja Helsingistä. Simulaatioilla on pitkä tausta terveystieteiden opetuksessa (Jeffries 2005, 96).

Kehittämistyön tutkimuskysymyksemme olivat:

1. Mitä ja miten opiskelijat oppivat moniammatillisissa etäsimulaatioissa?
2. Miten etätoteutus vaikuttaa simulaatioon?
3. Mitä moniammatillisuuden taitoja opiskelijat tunnistavat ja oppivat etäsimulaatioissa?
4. Miten voimme kehittää vuorovaikutustaitoja moniammatillisten etäsimulaatioiden kautta?

Simulaatiot videoitiin analyysia varten. Kyselyn ja tilanteesta tehtyjen havaintojen mukaan simulaatiot olivat vastaajien ja simulaation vetäjien huomioiden perusteella onnistuneita oppimistavoitteiden saavuttamisen osalta, mutta kehittämisideoita esitettiin eri roolien selkeyttämisestä.

Simulaatio käynnistyi Oulussa sairaanhoitajaopiskelijoiden toteuttaman hoitotyön tapatumalla. Siinä potilas joutui jäämään sairaalaan ja hänen kuuro lapsi piti saada tukiperheeseen. Sairaanhoitajaopiskelija soitti potilaalta saamansa tiedon mukaan Oulun sosiaalipäivystykseen. Vastaaja oli Helsingissä oleva sosionomiopiskelija, joka käynnisti sosiaalipäivystyksen prosessin ja he päätyivät soittamaan yhdessä tulkikeskuksen välityksellä tukiperheen kuurolle isälle.

Moniammatilliset simulaatiot tehtiin 21.-22.1.2021. Kehittämistyölle haettiin Diakin tutkimuslupa. Kaikille osallistujille lähetettiin Webropol-kysely simulaatioiden jälkeen. Siihen vastasivat viittomakielen, sairaanhoitotyön ja sosionomiopiskelijat ja opettajat nimettöminä. Kyselyllä pyrittiin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Tulkkausta helpotti tulkkien perehtyminen termistöön. Kommunikaatiota edisti tulkkien tieto ISBAR-raportointimenetelmän käytöstä ja kommunikaation etenemisestä sen mukaan. ISBAR on sairaanhoitajien opetuksessa ja työssä yleisesti käytetty raportointityökalu, jonka avulla voidaan siirtää ammatilliselta toiselle tietoa asiakkaasta. Raportointimallia käytetään sairaanhoitajan kuvatessa potilaan tilannetta lääkärille puhelimesta. (Sairaanhoitajaliitto, i.a.)

Lähteet

Jeffries, P.R. (2005). *A Framework for Designing, Implementing, and Evaluating Simulations Used as Teaching Strategies in Nursing*. *Nursing Education Perspectives* 26 (2). 96–103.

Sairaanhoitajaliitto. Sairaanhoitajat. *Sairaanhoitajan ammatilliset työkalut*. (i.a.) Saatavilla 13.3.2021 <https://sairaanhoitajat.fi/ammatti-ja-osaaminen/amatilliset-tyokalut/>

Merja Nivala
Helsingin yliopisto

Käännöstieteellisen korpustutkimuksen aineistojen ja metodien rajoitteista

Sektioesitelmässäni käsittelen käännösten tutkimisen aineistojen ja metodien suhdetta, toisin sanoen sitä, mitä korpusten avulla voidaan olettaa saatavan selville käännöskielestä ja kääntämisestä ja mitä ei. Esimerkkinä käytän pro gradu -tutkielmani ja tekeillä olevan väitöstutkimukseni aineistoa, metodeja ja tuloksia. Tutkimusteni aiheena on ranskan kielen indefiniittinen persoonapronomini ”on” ja sen suomenkieliset vastineet.

Koska kieli ei ole satunnaista (Kilgariff 2005) ja jokainen tekstikorpus edustaa loppujen lopuksi vain itseään (Arppe ja Lounela 2012), korpuspohjaiseen kielentutkimukseen ja tilastomenetelmien soveltamiseen liittyy rajoituksia (esim. otoksen koko ja edustavuus), joita havainnollistan tutkimusteni esimerkkien avulla. Käsittelen mm. sanafrekvensseihin perustuvien tilastometodien hyötyjä ja ongelmia (Kilgariff 2005, Gries 2005) sekä erityisesti yksikielisen verrannollisen korpuksen käytössä ilmeneviä haasteita, joita havainnollistan Tirkkonen-Conditin (2004) uniikkiaineshypoteesilla: ranskan kielen on-pronominilla ei ole suoraa vastinetta suomen kielessä, joten se on ns. uniikkiaines suomen kieleen verrattaessa. Yksikielistä, tässä tapauksessa alkujaan ranskaksi kirjoitettuja tekstejä ja suomesta ranskannettuja tekstejä sisältävää korpusta analysoitaessa tulee kuitenkin aina pohtia, johtuvatko mahdolliset havaitut eroavaisuudet esimerkiksi eri kielten ilmaisutapojen eroista, korpuksen koostumuksesta vai kenties käännösprosessista itsestään.

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelin vain tekstikorpuksia, joista ei voi tehdä päätelmiä itse käännösprosessista. Esitelmäni lopuksi pohdinkin, millaista lisätietoa väitöstutkimukseeni suunnittelemani hyväksyttävyyssarviointi- ja käännöstehtävillä voidaan saada yhtäältä käännöskielestä ja toisaalta käännösprosessista.

Lähteet

- Arppe, Antti ja Lounela, Mikko 2012. Aineiston edustavuudesta ja luotettavuudesta. Teoksessa: Heikkinen, Vesa *et al.* (toim.) *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 29. 302–307. <http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/>. (Luettu 10.2.2021.)
- Gries, Stefan Th. 2005. Null-hypothesis Significance Testing of Word Frequencies: a Follow-up on Kilgariff*. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 1(2). 277–294.
- Kilgariff, Adam 2005. Language is Never, Ever, Ever, Random. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 1(2). 263–276.
- Tirkkonen-Condit, Sonja 2004. Unique Items – Over- or Under-represented in Translated Language? Teoksessa: Mauranen, Anna ja Kujamäki, Pekka (toim.) *Translation Universals. Do they Exist?* John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia. 177–184.

Eeva-Liisa Nyqvist

Helsingin yliopisto

Heidi Grönstrand

Tukholman yliopisto

**Eevan luokka kulttuurinsisäisenä ja kulttuurienvälisenä käännöksenä:
ruotsin-, suomen- ja norjankielisten versioiden vertailua
kieli- ja kulttuurisidonnaisen tiedon näkökulmasta**

Kersti Bergroth (1886–1975) oli tuottelias kirjailija, joka klassikon asemaan nousseilla Eeva-kirjoillaan on myös yksi suomalaisen nuortenkirjallisuuden pioneereista. Erityistä *Evas-klass/Eevan luokka* -teoksessa (1917) on se, että se ilmestyi samaan aikaan sekä ruotsiksi että suomeksi ja Bergroth vastasi itse molemmista versiosta. Bergrothin tuotantoa on toistaiseksi tutkittu melko vähän (ks. kuitenkin Grönstrand 2011), ja hänen toimintaansa omien tekstiensä kääntäjänä vielä vähemmän.

Esitelmässämme tarkastelemme lähemmin juuri *Evas-klass/Eevan luokka* -teoksia. Vertaamme ruotsin- ja suomenkielisiä teoksia keskenään kielen- ja kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta (vrt. esim. Tallberg-Nygård 2017). Kiinnostuksen kohteena ovat ennen kaikkea henkilö- ja paikannimistöön kuuluvat ilmiöt sekä kieli-identiteettiin ja kulttuuriin liittyvät piirteet, esimerkiksi maininnat ruokakulttuurista ja viittaukset J. L. Runebergin runouteen. Tavoitteena on yhtäältä valottaa lähemmin kirjailija-kääntäjän omia käännösstrategioita, toisaalta käännösstrategioita yleisemminkin. *Evas-klass/Eevan luokka* -teoksen suomen- ja ruotsinkielisen version rinnalle tuomme myös romaanin norjannoksen: (*Eva's klasse*, Mittet & CO. 1933, käännös Anne Marie Worm-Müller).

Keskeinen tutkimuskysymyksemme on, miten suomen-, ruotsin- ja norjankieliset versiot poikkeavat toisistaan globaalien ja paikallisten käännösstrategioiden (ks. esim. Tallberg-Nygård 2017) kannalta. Analyysimme osoittaa eroavuuksia kulttuurinsisäisen kääntämisen tuloksena syntyneen suomennoksen ja kulttuurienvälisen kääntämisen (Hartama-Heinonen 2014, 2017) tuloksena syntyneen norjannoksen välillä: suomentaessaan omaa tekstiään Bergroth turvautuu usein vakiintuneisiin käännösvastineisiin, kun taas norjantaja muokkaa tekstiä huomattavasti enemmän (vrt. Tallberg-Nygård 2017). Alkuteksti ja suomennos on tarkoitettu ennen kaikkea Suomessa asuvalle lukijakunnalle, joka elää hyvin samantapaisessa kulttuuripiirissä, kun taas Suomen ja Norjan kulttuurit poikkeavat jonkin verran toisistaan.

Lähteet

- Grönstrand, H. (2011). Eeva suomeksi ja Eva ruotsiksi. Kirjailija-kääntäjä Kersti Bergroth kielikiistojen sovittelijana. Teoksessa Heidi Grönstrand & Kristina Malmio (toim.) *Både och, sekä että. Om flerspråkighet/Monikielisydestä*. Helsinki: Schildts.
- Hartama-Heinonen, R. (2014). Inomkulturell översättning – problemfri verksamhet? Teoksessa: Jan Lindström, Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund & Camilla Lindholm (toim.): *Svenskans beskrivning 33. Förhandlingar vid Trettiotredje sammankomsten för svenskans beskrivning, Helsingfors den 15–17 maj 2013*. Nordica Helsingensia 37. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen. Helsingfors universitet. S. 119–128.
- Hartama-Heinonen, R. (2017). Kulttuurin rajat, kääntämisen rajat. Kulttuurinsisäisen kääntämisen mahdollisuus ja luonne. Teoksessa: Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Liisa Laukkanen & Minna Ruokonen (toim.): *MikaEL Kääntämisen ja tulkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu*, vol. 10, s. 17–30.
- Tallberg-Nygård, M. (2017). *Semiosfärerna över Helsingfors. Kjell Westös romankvartett i intrakulturell och interkulturell översättning*. Diss. Nordica. Finska, finskugriska och nordiska institutionen. Humanistiska fakulteten vid Helsingfors universitet. *Acta Translatologica Helsingensia* Vol. 5.

Niina Ollanketo

Tampereen yliopisto

Luonnon kuvailutulkkauksen vastaanottajien näkökulmasta

Kyseessä on sektioesitelmä pro gradu -tutkimuksestani, jossa tutkin sitä, mitä näkövammaiset toivovat luonnon kuvailutulkkaukselta. Tutkimus on laadullinen vastaanottotutkimus.

Kuvailutulkkaustudkimus on tähän asti keskittynyt suurimmalta osin elokuvien ja TV-sarjojen kuvailutulkkaukseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin laajentaa kuvailutulkkauksen ja sen tutkimuksen piiriä sekä edistää näkövammaisten tasavertaisia mahdollisuuksia nauttia lähiluonnosta. Lisäksi tutkimus voi auttaa omalta osaltaan kuvailutulkkauksen laadun parantamista ja standardisointia Suomessa, missä kuvailutulkkauksen saatavuus on ollut kasvussa vasta 2000-luvulta lähtien, kun ensimmäiset kuvailutulkit valmistuivat (Aaltonen 2007).

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Mitä näkövammaiset vastaanottajat toivovat luonnon kuvailutulkkaukselta? ja
- 2) Vastaavatko Näkövammaisten Kulttuuripalvelun (2013) kuvailutulkkausohjeistukset yleisön toiveita?

Aiemmissa tutkimuksissa (esim. Finbow 2010) on havaittu esimerkiksi, että neutraaliuteen pyrkivä kuvailutyö ei olekaan aina näkövammaisen elokuvayleisön mielestä mieluisin, vaikka sitä useissa kuvailutulkkauksstandardeissa suositellaankin. Aineistonkeruumenetelminäni olivat verkkokysely ja täsmäryhmähaastattelu. Vastaajat kuuntelivat ensin tutkimusta varten tekemäni kuvailutulkatun luontoretkiäänitteen, jossa käytän erilaisia kuvailutyylejä. Sen jälkeen he vastasivat kysymyksiin kuvailutulkkauksen miellyttävyydestä, selkeydestä, kokojen ja mittojen ilmaisuista, värien kuvailusta sekä kuvailujen pituudesta. Analyysimenetelmänäni taas on teoriasidonnainen sisällönanalyysi, jossa pyrin ensisijaisesti tutkimaan, mitä aineistosta tulee esille. Analyysin loppuvaiheessa kuitenkin vertailen tuloksiani myös Näkövammaisten Kulttuuripalvelun ohjeisiin (2013) nähdäkseni, ovatko ne yleisön toiveiden mukaisia. Olen tällä hetkellä aloittamassa analyysivaihetta, joten symposiumiin mennessä on varmasti esittää vähintään alustavia tuloksia.

Lähteet

- Aaltonen, Anu 2007. Tietopaketti kuvailutulkkauksesta Perustiedot kuvailutulkatun esityksen järjestämiseen. http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopaketit_ja_oppaat/tietopaketti_kuvailutulkkauksesta.pdf (Käyty 14.2.2021)
- Finbow, Steve 2010. The state of audio description in the United Kingdom – from description to narration, Perspectives, 18:3, 215-229, DOI: 10.1080/0907676X.2010.485685
- Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry 2013. Kuvailutulkkaustoimikunnan ohjeet kuvailutulkille. <http://kulttuuripalvelu.ay.nkl.fi/kuvailutulkkauksen/kuvailutulkkaustoimikunnan-ohjeet-kuvailutulkille-2013>

Mari Pakkala-Weckström & Meri Päivärinne

Helsingin yliopisto

Kirjallisuuden suomennosten laadun arviointi sosiaalisen median maallikkokeskusteluissa

Tässä sektioesitelmässä pohdimme laadun käsitystä maallikkolukijoiden keskusteluissa. Käännösten laadun arvioinnista puhuttaessa valtaosa keskustelusta keskittyy erilaisten asiatekstien käännöksiin. Erilaiset mittarit, joita on kehitetty laadun arviointiin, kuten ISO-standardi 17100, on yleensä suunniteltu näitä asiatekstikäännöksiä ajatellen. Myös AV-käännökset Suomessa ovat hiljattain saaneet omat laatukriteerinsä (<https://www.av-kaantajat.fi/Laatusuosituks/2020>). Andrew Chesterman on esittänyt oman mallinsa Hieronymuksen valaksi, kaikkien kääntäjien ammattieettiseksi ohjenuoraksi (Chesterman: 2001). Entä kaunokirjallisuus? Ovatko mittarit sovellettavissa mielekkäästi sanataiteen puolelle? Mitä mahdollisesti pitäisi lisätä tai muuttaa mittareissa, vai tarvitaanko laadun arviointiin ihan omat työkalunsa?

Kääntäjien ammattieettiseksi ohjenuoraksi esitetty Hieronymuksen vala koostuu 9 kohdasta. Näissä puhutaan lojaaliudesta ammattikuntaa kohtaan, pyrkimyksestä ymmärrykseen, totuudellisuuteen, selkeyteen, luotettavuuteen, rehellisyyteen, oikeudenmukaisuuteen ja erinomaisuuteen. Kuten huomataan, kyse on toisaalta eettisestä suhtautumisesta 1) oman ammattikunnan ja muun ammatillisen kommunikoinnin suhteen, 2) oman ammattitaidon rajojen tunnistamisen suhteen, 3) lähdetekstin ja kohdetekstin suhteen 4) yleisön suhteen.

Tekijöitä, jotka vaikuttavat käännetyn kaunokirjallisuuden laatuun löytyy monilta eri tasoilta. Kustantamoilla on usein omat ohjeistuksensa kääntäjille liittyen kielen ulkoasuun, ja samoin kuin alkukielisessä kirjallisuudessa kustannustoimittajan rooli on keskeinen. Kääntäjien koulutustaustat vaihtelevat, mutta varmasti jokainen pyrkii noudattamaan oman taustansa ideaaleja, oli sitten kysymys kieliopinnoista, kääntämisen opinnoista, kirjallisuuden tutkimisesta tai kirjoittamisesta. Alkutekstin roolia ei pidä väheksyä; laadukas alkuteksti inspiroi myös laadukasta kääntämistä. Kysymykset kääntäjien ja kustannustoimittajien työn arvostuksesta, työhön käytettävästä ajasta ja palkkioista ovat myös oleellisia. Lukijayhteisö puolestaan antaa omat arvionsa monin eri tavoin: kirjallisuuspalkinnot, ammatikseen lukevien kritiikit, keskustelut alan tapahtumissa ja mediassa, erilaiset verkkojulkaisut ja toisaalta maallikkolukijoiden keskustelut kertovat teosten ja niiden käännösten saamasta arvostuksesta. Tässä esityksessä keskitymme näihin maallikkolukijoiden keskusteluihin ja etsimme niistä laadun eri osa-alueiden arviointia. Materiaalina käytämme Facebookin julkisia, suomenkielisiä keskusteluja.

Lähteet

Andrew Chesterman (2001). "Proposal for a Hieronymic Oath" *The Translator*, 7:2, 139-154, DOI: 10.1080/13556509.2001.10799097
<https://www.av-kaantajat.fi/Laatusuosituks/> (katsottu 15.2.2021)

Niko Papula
Multilizer

Tommi Nieminen

Fiskmö-projekti: konekäännöksen laadun kehitys

Konekäännöksen laatu suomen ja muiden kielten välillä on heikempi kuin suurten eurooppalaisten kielten välillä. Laadun määräävät pääasiassa konekääntimen algoritmit ja kääntimen opetuksessa käytettävä kieliaineisto.

Konekääntimien algoritmeissa viime vuosien merkittävin tekijä oli aiempien tilastollisten mallien korvaaminen neuroverkkomalleilla. Neuroverkkomallien ansiosta laadussa koettiin selkeä parannus käytännössä kaikissa käännössuunnissa. Suurin parannus koettiin käännössuunnissa, joissa lähde- ja kohdekielet ovat rakenteeltaan erilaiset. Tällaisia käännössuuntia ovat esimerkiksi lähes kaikki yleiset käännössuunnat, joissa suomi on lähde- tai kohdekieli.

Kuitenkin konekäännöksen laatu suomen ja muiden kielten välillä on edelleen merkittävästi huonompi kuin esimerkiksi englantia–saksa-käännössuunnassa (Barrault ym. 2019). Tämä johtuu suurelta osin kieliaineistojen vähyydestä. Suomessa on kuitenkin merkittävä erityispiirre: kaksikielisyys. Suomi–ruotsi-aineistoja on olemassa merkittävä määrä. Aineistot ovat kuitenkin hajallaan kunnissa ja eri valtionhallinnon organisaatioissa.

Asian korjaamiseksi käynnissä on Fiskmö-projekti. Projektin tavoitteena on parantaa konekääntämisen laatua keräämällä suuret kieliaineistot käytettäväksi konekääntimen opettamiseen ja muuhun tutkimukseen (Tiedemann ym. 2020).

Osin samaan aikaan Fiskmö-projektin kanssa Suomi oli EU:n puheenjohtajavaltio, minkä vuoksi suomen kielen konekäännöstä kehitettiin myös EU:n toimesta. Näiden kahden projektin ansiosta konekääntämisen laatu parani selvästi. Konekääntämisen käyttämisestä ammattikäntäjän apuna on tullut selvästi kannattavaa myös suomen kielellä (Macken ym. 2020). Asiatekstien kääntäjän työ nopeutuu selvästi verrattuna tavanomaiseen kääntämiseen, kun hän käyttää apunaan konekäännöstä. Parantuneen tuottavuuden johdosta Suomessa on nyt käynnissä konekääntämisen läpimurto. Yhä useampi kääntäjä ja organisaatio on ottanut konekääntimen kääntäjän työn avuksi.

Suomessa tehokkain tapa parantaa konekäännöksen laatua on kerätä aineistoja. Näin voidaan parantaa tuottavuutta ja kuroa umpeen eroa suuriin eurooppalaisiin kieliin nähden.

Jotta aineistojen keräämistä voidaan jatkaa, olemme perustamassa konsortiota, johon kaikki sidosryhmät ovat tervetulleita. Tarkoitus on, että konekääntämisen laadun paraneminen ei katkea vaan jatkuu edelleen.

Lähteet

- Barrault, Loïc – Bojar, Ondřej – Costa-jussà, Marta R. – Federmann, Christian – Fishel, Mark – Graham, Yvette – Haddow, Barry – Huck, Matthias – Koehn, Philipp – Malmasi, Shervin – Monz, Christof – Müller, Mathias – Pal, Santanu – Post, Matt – Zampieri, Marcos 2019: Findings of the 2019 Conference on Machine Translation (WMT19), *Proceedings of the Fourth Conference on Machine Translation* (Volume 2: Shared Task Papers, Day 1), Association for Computational Linguistics. <https://www.aclweb.org/anthology/W19-5301.pdf>
- Macken, L. – Prou, D. – Tezcan, A. 2020: Quantifying the Effect of Machine Translation in a High-Quality Human Translation Production Process. *Informatics 2020*, 7, 12. <https://doi.org/10.3390/informatics7020012>

Tiedemann, J. – Nieminen, T. – Aulamo, M. – Kanerva, J. – Leino, A. – Ginter, F. – Papula, N. 2020: The FISKMÖ Project: Resources and Tools for Finnish-Swedish Machine Translation and Cross-Linguistic Research. *Proceedings of The 12th Language Resources and Evaluation Conference* (s. 3808-3815). <https://www.aclweb.org/anthology/2020.lrec-1.470.pdf>

Minna Ruokonen

University of Eastern Finland

Elin Svahn

Stockholm University

**Comparative Research into Translator Status:
Finland and Sweden as a Case in Point**

This presentation will consider the results of the first study comparing translators' status perceptions in two different countries. While status perceptions have been surveyed internationally (Katan 2009) and among translators in different positions of employment (Dam & Zethsen 2011, Svahn 2020) or with different specialisations (Ruokonen & Mäkisalo 2018, Svahn 2020), country-specific comparisons have not been evident. What makes our setting particularly interesting is the fact that Finland and Sweden are two Scandinavian countries that are similar in several respects, but translation has a more pronounced role in the Finnish culture and society and translator training and translators' associations have a longer history in Finland than in Sweden (see Ruokonen & Mäkisalo 2018, Svahn 2020: 15–23).

The data were collected by means of online surveys based on Dam and Zethsen's original questionnaires, in Finland in 2014 (n=397) and in Sweden in 2016 (n=359). We compare the respondents' views concerning Dam and Zethsen's five variables: status, salary, expertise/education, visibility and power/influence. In most items, the responses are ranked on a five-point Likert scale.

Mann-Whitney U tests indicated many statistically significant differences between the two datasets. While there were no clear tendencies by variable, the items where the Finnish respondents' rankings were higher can be linked to the major role of translation in society and to the more established translational institutions. In contrast, the Swedish respondents' higher rankings may be explained by a larger proportion of respondents with decades of working experience. Concluding with a discussion of other possible factors and explanations, we will also outline how to pursue the investigation by means of a multivariate analysis.

References

- Dam, Helle Vrønning & Zethsen, Karen Korning. 2011. The Status of Professional Business Translators on the Danish Market: A Comparative Study of Company, Agency and Freelance Translators. *Meta: Journal Des Traducteurs / Meta: Translators' Journal* 56(4): 976–997. <https://doi.org/10.7202/1011263ar>
- Katan, David. 2009. Translation theory and professional practice: a global survey of the great divide. *Hermes – Journal of Language and Communication Studies* 42, 111-153. <https://tidsskrift.dk/her/issue/view/2853>
- Ruokonen, Minna & Mäkisalo, Jukka. 2018. Middling-Status Profession, High-Status Work: Finnish Translators' Status Perceptions in the Light of their Backgrounds, Working Conditions and Job Satisfaction. *Translation and Interpreting* 10(1): 1–17. <http://www.trans-int.org/index.php/transint/issue/view/44>
- Svahn, Elin. 2020. *The Dynamics of Extratextual Translatorship in Contemporary Sweden: A Mixed Methods Approach. Dissertations in Translation and Interpreting Studies* 1. Stockholm: Stockholm University. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-177365>

Annukka Saarenmaa

Helsingin yliopisto

**Kielellinen neuvottelusuhte, kommunikatiivinen valta ja osallisuus
tulkkivälitteisessä vuorovaikutuksessa**

Esittelen väitöskirjatutkimusta, jonka aiheena on tulkin kommunikatiivinen valta ja mahdollisuudet vaikuttaa maahanmuuttajan osallisuuteen tulkkivälitteisessä viranomaiskeskustelussa. Tarkastelen kielellisen neuvottelusuhteen rakentumista, kommunikatiivisen vallan dynamiikkaa sekä osallisuuden toteutumista tulkatussa vuorovaikutuksessa tulkin, maahanmuuttajan ja viranomaisen välillä. Tutkimuksen kohteena ovat Suomessa työskentelevät sekä Suomeen pysyvästi asettuneet virolaiset, jotka käyttävät sosiaalipalveluja asioimistulkin välityksellä.

Virolaisia on muuttanut Suomeen kasvavana virtana Viron uudelleen itsenäistymisestä lähtien vuonna 1991. Korkeampien palkkojen ja parempien työolosuhteiden vuoksi Suomeen siirtyneitä virolaisia on tullut huomattavia määriä 2000-luvun puolivälistä lähtien sekä erityisesti vuosina 2012–2013. Vaikka virolaisten kotoutumista on auttanut kielellinen ja kulttuurinen läheisyys suomalaisten kanssa, Suomessa asuu edelleen tuhansia virolaisia, jotka eivät osallistu suomalaiseen yhteiskuntaan työelämän ulkopuolella. Virolaisten työntekijöiden kotoutumiseen tähtäävät ponnistelut ovat linjassa Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteen kanssa edistää osallisuutta yhtenä keinona syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Osallisuus ymmärretään vaikuttamisena ja osallistumisena päätöksentekoon sekä tunteena yhteenkuuluvuudesta ja kiinnittymisestä yhteisöön sekä yhteiskuntaan (Hammar & Katisko 2016). Asioimistulkkaukset ovat tärkeitä osallistamisen keinoja silloin, kun yhteistä kieltä ei ole.

Tutkimukseni on laadullista tapaustutkimusta. Tutkimusmenetelmänä käytän keskusteluanalyysiä, jonka avulla analysoin tarkasti puhuttua kieltä ja tilanteen multimodaalisuutta sekä niiden avulla luotuja merkityksiä. Keskusteluanalyysi nostaa esiin merkitysten tuottamisen yhteistoiminnallisuuden eli sen, että merkitykset eivät sellaisenaan siirry puhujalta kuulijalle, vaan ne rakennetaan yhdessä neuvottelusuhteessa. Tutkimusaineistoni koostuu audiovisuaalisista tallenteista sekä haastatteluista, joiden avulla syvennyn tulkien, työntekijöiden ja viranomaisten kokemuksiin osallisuuden toteutumisesta tulkkivälitteisessä vuorovaikutustilanteessa. Toteutan väitöskirjatyöni suomenkielisenä artikkeliväitöskirjana, joka koostuu yhteenvedosta ja kolmesta vertaisarvioidusta tieteellisestä julkaisusta.

Lähteet

Hammar, S. & Katisko, M. (2016). Pakolaisesta täysivaltaiseksi asukkaaksi. Teoksessa Gothóni, R. & Siirto, U. (toim.), *Pakolaisuudesta kotiin*. Helsinki: Gaudeamus Oy. S. 213–229.

Pia Salo

Turun yliopisto

**Käännösviestinnän opiskelijasta asiantuntijaksi:
ammattillisen identiteetin ja asiantuntijuuden tunnistaminen ja rakentuminen**

Osana väitöstutkimustani tarkastelen käännösviestinnän opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymistä opintojen aikana. Koko väitöskirjassa tutkin laajemmin ammatillisen identiteetin rakentumista

käännösviestinnän opintojen aikana ja sitä, miten tätä prosessia voidaan tukea. Tässä osatutkimuksessa selvitän, millaisena käännösviestinnän opiskelijat näkevät oman asiantuntijuutensa.

Keräsin tutkimukseni aineiston Turun yliopiston monikieliseltä käännöstyöpajakurssilta syksyllä 2018. Työpajakurssit ovat pakollinen osa Turun yliopiston monikielisen käännösviestinnän tutkinto-ohjelmaa, ja ne järjestetään vuosittain, työpaja I (10 op) kevätlukukaudella ja II (10 op) syyslukukaudella. Kursseilla opiskelijat tutustuvat varsinaisen kääntämisen lisäksi muihin työelämässä tärkeisiin osaamisalueisiin, kuten tiimityöskentelyyn ja projektinhallintaan, ja kurssien keskeisiä tavoitteita on opiskelijan ammatillisen identiteetin ja asiantuntijuuden kehittyminen (Konttinen ym. 2017 ; Salo ym. 2020).

Kurssin lopulla teetin opiskelijoilla kaksiosaisen esseetehtävän, jossa pyysin heitä 1) kuvaamaan omaa asiantuntijuuttaan nykyhetkessä ja 2) luomaan katseen tulevaisuuteen, kuvittelemaan itsensä käännösviestinnän ammattilaisena vuonna 2030 ja kuvaamaan työympäristöään ja omaa asiantuntijuuttaan tässä kontekstissa. Esseetehtävän pohjustukseksi vedin opiskelijoille tulevaisuustyöpajan muunnelman, jossa opiskelijat hahmottelivat ryhmissä käännösalan tulevaisuuskuvia. Tulevaisuustyöpajassa tuotettu aineisto täydentää esseetehtävän 12 yksilövastauksesta koostuvaa aineistoa. Tutkimuksessani tarkastelen asiantuntijuuden tunnistamista ja rakentumista yksilöllisenä narratiivina. Analyysi on aineistolähtöinen, ja sitä täydentävät ryhmäaineistosta esiin nousevat teemat. Esittelen sektioesitelmässäni tutkimukseni alustavia tuloksia.

Lähteet

- Konttinen, Kalle, Outi Veivo, Tiina Holopainen & Leena Salmi. 2017. "Multilingual Translation Workshop: developing professionals in a simulated translation market." *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 10. 150–164. <https://sktl-fi-bin.directo.fi/@Bin/4fa4be27daa391413106026999c55b11/1518101071/application/pdf/1272052/Mikael%20vol.10.pdf>.
- Salo, Pia, Outi Veivo & Leena Salmi. 2020. Constructing pre-professional identity during translator education – Experiences from a working-life simulation at the University of Turku. Special issue of *Hermes – Journal of Language and Communication in Business: Entrepreneurship in translator and interpreter training*, DOI: <http://dx.doi.org/10.7146/HJLCB.V60I0.121313>

Karin Sibul

University of Tartu

Interlingual Simultaneous Interpreting of Theatre Performances: Glimpses into Quality

This presentation discusses quality-related issues in the simultaneous interpretation of theatre performances. In Estonia, theatre interpreting from Estonian into Russian has a long tradition dating back more than sixty years. Interpretation has also been provided for Estonian theatres' guest performances abroad and for foreign theatres touring in Estonia.

This type of institutional interpretation and the quality thereof have not received much attention from researchers or from theatre critics and reviewers. Studies in Europe, the United States and Australia have mostly focused on the sign language interpretation of theatre performances.

This presentation relies on newspaper articles and interviews with twenty interpreters who have interpreted drama performances. To get insight into users' expectations, I interviewed four theatre critics and six users (ages 11 to 73). References to quality, if made in literature, are usually limited to a single

sentence, with the exception of references to two theatre interpreters who worked as such full time for more than four decades. Opinions vary: for two of the interviewed theatre critics a good production is understandable even without interpretation; all other interviewees preferred interpretation.

In the case of Estonian theatres' guest performances abroad, reference to quality is indirect; for example, "the audience responded precisely and enthusiastically, the simultaneous interpretation, thus, must have been good" (Mutt 1989). It might be worthwhile to study the experience of audience members attending a foreign-language drama production with interpretation through earphones for the first time (Vanaveski 1981). It might also be worth studying user expectations more specifically.

User expectations as expressed in interviews include clear diction, an expressive voice and the ability to respond to on-stage improvisation. The seminal work of one of the interpreters – Maia Soorm – was recognised in 2010 when the Estonian Theatre Union awarded her the Aleksander Kurtna Prize for her long-term dedication to theatre interpreting for interpreting performances into Russian in "an artistically enjoyable manner, maintaining the pace and register dictated not only by the written text but also by the nature of the performance and by the actors" (Kurtna Prize 2010).

Quality in performance reviews is treated superficially as something good and useful, while overlooking its multifaceted and complex character (Grbić 2015).

References

- Irina Bondas, *Theaterdolmetschen – Phänomen, Funktionen, Perspektiven*. Berlin: Frank & Timme, 2013.
- Nadja Grbić, Quality. In *Routledge Encyclopaedia of Interpreting Studies*. Edited by Franz Pöchhacker, 333–336. London and New York: Routledge, 2015.
- Mihkel Mutt, "Estonski Teatr Młodzieżowy" Visla jõe kaldal. *Sirp ja Vasar*, 23 June 1989.
- Jemina Napier, Rachel McKee, and Della Goswell, *Sign Language Interpreting. Theory and Practice in Australia and New Zealand*, 2nd ed. Sydney: The Federation Press, 2010.
- Karin Sibul, "Glimpses Into the History of Interlingual Simultaneous Theater Interpreting in Estonia", *JAT: Journal of Audiovisual Translation* 3, no. 2 (2020): 170–185, <https://doi.org/10.47476/jat.v3i2.2020.121>.
- Karin Sibul, "Teatrietenduste sünkroontõlkest eesti keelest vene keelde aastatel 1944–1991" [Simultaneous Interpreting of Theatre Performances from Estonian into Russian from 1944 to 1991], *Methis: Studia humanora Estonica* 19 (2017): 53–73, <https://doi.org/10.7592/methis.v15i19.13436>.
- Kurtna Prize, 2010. Retrieved from <http://www.teatriliit.ee/auhinnad/laureaadid-auhindade-jargi/aleksander-kurtna-nimeline-tolkijaauhind>.
- Graham H. Turner and Kyra Pollitt, "Community Interpreting Meets Literary Translation. English-BSL Interpreting in the Theatre", *The Translator* 8, no.1 (2002): 25–48.
- Kadi Vanaveski, Noorsooteatri Siberi-reisist. *Sirp ja Vasar*, 16 October 1981.

Tytti Suojanen
Tampereen yliopisto

**Selkoistaminen opiskelijaprojektina:
selkoistamisstrategioita ja osaamisen kasvua**

Selkokielen tarve on kasvanut Suomessa merkittävästi runsaassa kymmenessä vuodessa muun muassa lisääntyvän maahanmuuton, väestön ikääntymisen ja yhteiskunnan digitalisoitumisen myötä (Leskelä 2019, 104–106). Tämä kehitys on myös vireyttänyt alan tutkimusta ja asiantuntijoiden kouluttamista. Suomessa ei toistaiseksi ole selkokielistäjän tai selkoistajan ammattinimikettä (Leskelä 2019, 91) ja alan koulutusta on

ollut vähän tarjolla. Yliopistojen kielten ja kääntämisen oppialoilla on kuitenkin viime aikoina tehty selkokieleen keskittyviä opetuskokeiluja, jotka auttavat vastaamaan kasvavaan selkoistamistarpeeseen.

Toteutin Tampereen yliopistossa keväällä 2020 Asiantuntijaviestijän työkalupakki -kurssin, johon osallistui 26 kielten ja kääntämisen opiskelijaa. Kurssiin oli koottu ajankohtaisia, erilaisissa kieli- ja viestintäammateissa relevantteja teemoja: kohderyhmien analysointia, käytettävyyttä ja käyttäjäkokemusta, saavutettavuutta, informaation visualisointia, palvelumuotoilua ja selkokieltä. Luentosarjan lisäksi kurssilla toteutettiin yhteistyössä Tampereen yliopistollisen sairaalan (Taysin) kanssa projekti, jossa opiskelijat selkomukauttivat 15 Taysin potilaille tarkoitettua suomenkielistä ohjetekstiä. Tekstit käsittelivät esimerkiksi biopsiaa, synnytyksen eri osa-alueita ja liikunnan roolia sepelvaltimotautia sairastavan henkilön elämässä. Selkotekstien lukijoiksi oli määritelty Taysin maahanmuuttajapotilaat, eli kohderyhmänä oli yksi tyypillinen selkokieltä tarvitseva ihmisryhmä (Selkokeskus 2016).

Opiskelijoista vain joillakin oli aiempaa tietämystä tai kokemusta selkoistamisesta. Tarkastelenkin esityksessäni heidän kasvuaan tekstien selkoistajina kahdesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin analysoin, minkälaisia selkoistamisstrategioita eli lähdetekstin muokkaamistapoja opiskelijat käyttivät tekstejä tuottaessaan. Toisekseen keskityn siihen, mitä opiskelijat itse raportoivat oppineensa selkoistamisesta ja sen vaatimasta osaamisesta. Tutkimuksen aineisto koostuu opiskelijoiden tuottamista projektin reflektioivista loppuraporteista, joita tarkastellaan laadullisella otteella teemoittelemalla niitä aineistolähtöisesti.

Lähteet

Leskelä, L. 2019. *Selkokieli. Saavutettavan kielen opas*. Helsinki: Opike.

Selkokeskus 2016. *Kohderyhmät*. Saatavissa <https://selkokeskus.fi/selkokieli/kohderyhmat/> (Luettu 10.2.2021).

Niina Syrjänen
Itä-Suomen yliopisto

Talvi- ja jatkosodan tulkki- ja tulkkauskäsityksiä arkistojen valossa

Tässä esitelmässä tarkastelen käsityksiä, joita talvi- ja/tai jatkosodassa itse tulkkina toimineet, tulkattavina olleet ja tulkkaustoimintaa jollain tasolla ohjaileet ja suunnitelleet ovat tulkkina toimimiseen liittäneet. Tulkin ammatti ei 1900-luvun alkupuoliskolla ollut vielä muotoutunut sellaiseksi, mitä sen nykypäivänä voidaan ajatella olevan: alalle ei ollut koulutusta eikä yhtenäistä ohjeistusta, tulkin työtä varmasti tehtiin, mutta tekijöistä ei voida sanoa muodostuneen omaa ammattikuntaansa ja todennäköisesti tulkin tehtävät olivat joko sivutyö tai osa laajempaa toimenkuvaa samoin kuin kääntäjillä noihin aikoihin (ks. Kujamäki & Paloposki 2015). Tulkeilla – sen paremmin kuin kääntäjilläkään – ei siis voida ajatella tuolloin olleen olemassa ammatti-identiteettiä, jonka tulkin työhön ryhtyvä tai päätyvä olisi voinut omaksua (vrt. Paloposki 2016). Samoin ei voida olettaa, että myöskään muilla tulkkaukseen liittyvillä toimijaryhmillä olisi ollut yhtenäistä, selvää kuvaa siitä, mitä tulkin työ on. Näistä syistä puhun siis jokseenkin epämääräisesti nimenomaan käsityksistä enkä esimerkiksi modernimmasta statuksesta, jolla on puolestaan vahva ammatillinen kaiku (vrt. esim. Ruokonen & Mäkisalo 2018).

Tutkimusaineisto on peräisin talvi- ja jatkosotien päämajan arkistoista, mikä sinänsä rajaa näkökulmaa toiminnan järjestäjiin, mutta myös tulkkien ja tulkkausta tarvinneiden ääni pääsee siinä määrin kuuluville, että heidänkin käsityksistään on mahdollista tehdä päätelmiä. Aineistoon sisältyvistä käskyistä, pyynnöistä, anomuksista, ohjeista jne. selvitan, mitä tulkeista ja tulkkauksesta ylipäätään sanotaan ja kuka mitäkin sanoo,

millaisia arvotuksia eri toimijat tulkkina toimimiseen liittävät ja mitä tulkeilta odotettiin. Eksplisiittisiä ilmauksia tulkin tehtävistä tai tehtävävaatimuksista esiintyy aineistossa harvemmin, joten erityisen tärkeää on sijoittaa yksittäiset lausumat asiayhteyteensä. Tällöin saattaa esimerkiksi lausuman esittäneen henkilön tai tahon käsityksen lisäksi paljastua myös vastapuolen hiljainen, kirjaamaton käsitys. Implisiittisesti tulkki- ja tulkkauksiasityksistä kertoo myös itse toiminnan taso, eli se, miten tulkkaustoiminta oli sotien aikana järjestetty: miten mahdolliseen tulkkaustarpeeseen oli varauduttu, kuka tai mikä taho tulkkauksesta oli vastuussa, ketkä toimivat tulkkeina ja millaisin edellytyksin.

Lähteet

- Kujamäki, Pekka & Paloposki, Outi. 2015. "Sujuvasti saksasta suomeen kääntävä konekirjoittajatar saa paikan heti. Historian näkökulma kääntäjäyteen ammattina ja tehtävänä". *Virittäjä* 3, 342-371.
- Paloposki, Outi. 2016. "Translating and translators before the professional project". *JoSTrans, The Journal of Specialised Translation* 25. Saatavilla: http://www.jostrans.org/issue25/art_paloposki.php (Haettu 17.1.2020).
- Ruokonen, Minna & Mäkisalo, Jukka. 2018. "Middling-status profession, high-status work: Finnish translators' status perceptions in the light of their backgrounds, working conditions and job satisfaction". *Translation and Interpreting* 10(1), 1-17. Saatavilla: <http://www.trans-int.org/index.php/transint/article/view/681> (Haettu 17.1.2020)

Kristiina Taivalkoski-Shilov

Turun yliopisto

**Suomalaisen käännöstieteen näkyvyys maailmalla:
tarkastelussa kuusi käännöstieteen julkaisua vuosilta 1955–2020**

Vuonna 2009 Gideon Toury kertasi käännöstieteen kenties arvostetuimman julkaisun, *Targetin*, historiaa ja totesi, että Suomi kuului käännöstieteen keskeisimpiin maihin Saksan, Yhdistyneen kuningaskunnan, Belgian ja Israelin ohella, jos perusteeksi otetaan artikkelien määrä kyseisessä lehdessä. Suomalaisissa yliopistoissa työskentelevät tutkijat olivat kirjoittaneet lähes kymmenen prosenttia *Targetin* artikkeleista aikavälillä 1989-2009. (Toury 2009, 195-196.) Suomalaisen käännöstieteen nopea kehityskulku vuoden 1981 jälkeen liittyy läheisesti maamme kääntäjäkoulutuksen historiaan; kun koulutus siirtyi yliopistoihin, tutkimuskin siirtyi uudelle tasolle ja on siitä kehittynyt entisestään. Pelkästään 2000-luvulla on Suomessa väiteltä käännöstieteellisestä aiheesta laskujeni mukaan miltei 40 kertaa. Kuitenkin kääntämisen tutkimusta harjoitettiin yliopistojen kielten ja kirjallisuustieteen laitoksilla jo ennen vuotta 1981. (Jääskeläinen & Paloposki; Taivalkoski-Shilov, tulossa.)

Esitelmäni tavoitteena on tutkia laajassa aikaperspektiivissä suomalaisen käännöstieteen näkyvyyttä maailmalla sen pohjalta, kuinka paljon suomalaisia yliopistoja edustavat tutkijat ovat julkaisseet tutkimusartikkeleita kansainvälisissä lehdissä. Tutkimukseni kohteena on kuusi kansainvälisesti tunnettua ja keskeistä käännöstieteen julkaisua: *Meta* (1955-), *Perspectives* (1993-), *The Translator* (1995-), *Across Languages and Cultures* (2000-), *Trans-kom* (2008-) ja *Translation Studies* (2008-). Keskeisimpiä tutkimuskysymyksiäni ovat: Miten julkaisumäärät ovat kehittyneet vuosien varrella? Missä näistä kuudesta lehdestä suomalaisia yliopistoja edustavat tutkijat ovat julkaisseet eniten? Ovatko julkaisukäytännöt muuttuneet (esim. yhteisartikkelit)?

Lähteet

- Jääskeläinen, Riitta & Paloposki, Outi (julkaisematon käsikirjoitus) "Kääntämisen tutkimuksen ja koulutuksen historia Suomessa."
- Taivalkoski-Shilov, Kristiina (tulossa) "Périphéries vs centres : le cas de la traductologie en Finlande." *Romanica Wratislaviensia* LXVIII, Wrocław 2021.
- Toury, Gideon (2009) "Incubation, birth and growth: Observations on the first 20 years of *Target*." *Target* 21(2), s. 189–207.

Mari Vainikka

Helsingin yliopisto, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kulttuurin representaatiot asioimistulkkauksen tutkimuskirjallisuudessa

Asioimistulkkien kanssa toimivat viranomaiset korostavat usein kulttuurin vaikutusta tulkkaustilanteessa. Wadensjön (1998) esittämä näkemys asioimistulkista viestintätilanteen aktiivisena osapuolena on nykyisin vakiintunut, mutta tulkin toiminta kulttuuristen merkitysten välittäjänä herättää edelleen paljon keskustelua niin tulkkien kuin tutkijoiden keskuudessa. Kulttuurin suhde tulkin rooliin onkin hyvin keskeisesti esillä asioimistulkkauksen tutkimuskirjallisuudessa. Sen sijaan sitä, mitä "kulttuurilla" tässä yhteydessä tarkoitetaan, ei ole juuri käsitelty. Kulttuurin määrittelemisen ei kuitenkaan ole täysin yhdentekevää, sillä kulttuuriin liittyy usein esimerkiksi tiedostamatonta vallan käyttöä (Tiittula 2005: 124). Tarkastelen tässä sektioesitelmässä, millä tavalla kulttuuria kuvataan asioimistulkausta käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa ja minkälaisia määritelmiä kulttuurin käsitteelle annetaan.

Esitelmän aiheena on tutkimus, jossa olen analysoinut asioimistulkkauksen tutkimuskirjallisuudessa esiintyviä kulttuurin määritelmiä laadullisen meta-analyysin avulla. Aineisto koostuu valikoimasta keskeistä asioimistulkkaukseen liittyvää suomen- ja englanninkielistä tutkimuskirjallisuutta, josta olen hakenut kulttuuriin viittaavia mainintoja. Aineistoon olen valinnut *MikaEL*-lehden kaikki vuosikerrat, *Critical Link* -julkaisut 1–6 sekä artikkelikokoelmat *Asioimistulkkkaus* (Koskinen, Vuori & Leminen 2018) ja *Tulkattu Tampere* (Koskinen 2013). Analyysin perusteella kulttuuri näyttäytyy olennaisena osana asioimistulkausta, mutta sitä kuvataan myös hyvin ongelmallisena ja ristiriitoja herättävänä ilmiönä. Tästä huolimatta kulttuuria ei juuri määritellä eksplisiittisesti. Kulttuuri yhdistyy lisäksi vahvasti erilaisuuteen. Kulttuurista puhuttaessa saatetaankin tarkoittaa asioita, joiden nimeäminen muuten on vaikeaa.

Lähteet

- Tiittula, Liisa 2005. Monikulttuurisuus ja viestintä. Teoksessa: Pirkko Pitkänen (toim.) *Kulttuurien välinen työ*. Helsinki: Edita, 123–135.
- Wadensjö, Cecilia 1998. *Interpreting as Interaction*. London & New York: Longman.

Anu Viljanmaa
Tampereen yliopisto

Tulkin ammatillinen kuunteluosaaminen ja tulkkauksen laatu

Esitelmässä tarkastellaan asioimis- ja oikeustulkki- ammatillisen kuunteluosaamisen ilmenemismuotoja ja ulottuvuuksia sekä pohditaan niiden suhdetta tulkkauksen laatuun. Esitelmä pohjaa kirjoittajan laadulliselle väitöstutkimukselle dialogitulkin ammatillisesta kuunteluosaamisesta ja kuuntelun suodattimista dialogitulkkauksessa (Viljanmaa 2020). Esitelmässä käsitellään mm. seuraavia kysymyksiä: Mitä on laadukas kuunteleminen ihmisten välisessä viestinnässä? Entä miltä näyttää tulkin laadukas kuunteleminen asioimis- tai oikeustulkaustilanteessa? Miten ns. ulkoiset ja sisäiset kuuntelun suodattimet (kuuntelun filtrit) liittyvät tulkkauksen laatuksymyksiin ja mikä rooli tulkin näkyvällä kuuntelutoiminnalla on tulkkauksen (koetussa) laadussa?

Valikoituja kuuntelemista ja laatua linkittäviä teemoja käsitellään esitelmässä kirjoittajan väitöstutkimuksen tulosten ja väitöstutkimuksen alkuperäisaineiston osittaisen uudelleen tarkastelun pohjalta. Väitöstutkimuksen aineisto koostuu haastattelukorpuksesta, johon on koottu 22:n Suomessa toimivan asioimis- ja/tai oikeustulkin litteroidut teemahaastattelut, joissa tulkit kertovat monipuolisesti työstään ja arjestaan.

Lähteet

Viljanmaa, Anu. 2020. *Professionelle Zuhörkompetenz und Zuhörfilter beim Dialogdolmetschen*. Berlin: Frank & Timme.

Erja Vottonen & Riitta Jääskeläinen
Itä-Suomen yliopisto

Mitä muistelen tehneeni: retrospektio-menetelmän tarkastelua

Käännösprosessien tutkimuksessa on käytetty erilaisia verbalisointiaineistoja kääntäjän ajatusprosessien selvittämiseksi. Aluksi nojattiin think aloud -menetelmään (TAP), jossa osallistuja verbalisoi ajatuksensa kääntäessään (Jääskeläinen 2017). TAP-menetelmän rinnalle nousi pian retrospektio, jossa osallistuja raportoi prosessistaan tehtävän suorittamisen jälkeen (Englund Dimitrova ja Tiseliu 2014: 180). Verbalisointien lisäksi käytetään myös muita menetelmiä, kuten näppäintoimintojen (Translog, ks. Jakobsen 2003) tai näytön tallennusta. Verbalisointiaineistot ovat menetelmällisesti haastavia mm. työmuistin rajallisen kapasiteetin takia. Etenkin TAP-menetelmää on kritisoitu voimakkaasti, kun taas retrospektioon on suhtauduttu lähes kriittittömästi (Jääskeläinen 2017). Kummastakaan ei ole käännöstieteessä tehty perusteellista metodologista tutkimusta.

Tehtävän jälkeen tapahtuvassa retrospektiossa muistin tukena käytetään usein lähdetekstiä, näppäintoiminto- tai näytöntallennetta (Englund Dimitrova ja Tiseliu 2014: 180). Tässä esitelmässä raportoimme alustavasta pilottitutkimuksesta, jossa pyritään selvittämään, vaikuttaako muistituen laatu verbalisointiin. Tutkimus tehtiin Itä-Suomen yliopistossa ja osallistajat olivat englannin kielen ja kääntämisen maisterivaiheen opiskelijoita. Opiskelijat (n=5) käänsivät *The Guardian* -lehden uutisartikkelin julkaistavaksi Helsingin Sanomissa. Heidän käännösprosessinsa tallennettiin näytön tallennusohjelmalla (Camtasia).

Käännöstehtävän jälkeen opiskelijat raportoivat omasta käännösprosessistaan: kolmen opiskelijan muistitukena oli näytön tallenne ja kahden lähdeteksti. Näytön tallennetta käyttäneet opiskelijat kuvailivat useammin itse käännösprosessia ja sen eri vaiheita, kuten tiedonhakua. Lisäksi he kertoivat systemaattisemmin eteen tulleista ongelmista ja niiden ratkaisuksista. Lähdetekstiä käyttäneet opiskelijat kuvasivat samoja ongelmia kuin toinen ryhmä, mutta selvästi niukemmin, ja käännösprosessin kuvailu keskittyi enemmän tekstitason ratkaisuihin. Lisäksi näytön tallenne herätti jossain määrin kritiikkiä omaa käännösprosessia kohtaan: opiskelijat kommentoivat sekä prosessin aikana korjaamiaan virheitä että retrospektion aikana näytön tallenteesta havaitsemiaan virheitä. Vaikka otos on pieni, tulosten perusteella metodologista tutkimusta tarvitaan, että tunnemme paremmin verbalisointimenetelmien hyödyt ja haitat sekä vaikutukset tutkimuksen laatuun.

Lähteet

- Englund Dimitrova, Birgitta and Elisabet Tiselius 2014. "Retrospection in Interpreting and Translation: Explaining the Process?" *MonTI Special Issue – Minding Translation*, 177–200.
- Jakobsen, Arnt Lykke 2003. "Effects of think aloud on translation speed, revision and segmentation." Teoksessa F. Alves (toim.), *Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 69–95.
- Jääskeläinen, Riitta 2017. "Verbal Reports." Teoksessa Schwieter, John W. ja Aline Ferreira (toim.). *Handbook of Translation and Cognition*. Malden, MA/Oxford: Wiley-Blackwell, 213–231.

Erja Vottonen, Juho Suokas, Juha Lång, Helka Riionheimo & Esa Penttilä

Itä-Suomen yliopisto

Translatorisuus tutkijan työssä

Tutkijan työ on pitkälti monikielistä: Taustamateriaalina käytetään eri kielillä kirjoitettuja tekstejä, aineisto voi olla muulla kuin tutkijan äidinkielellä kerättyä ja tutkimuksen tuloksista raportoidaan ehkä useallakin eri kielellä. Myös tutkimusryhmät voivat olla kansainvälisiä, joten tutkijan arkipäivään kuuluu usein monenlaista kieltenvälistä viestintää. Koska tutkimukseen liittyvää ajatustenvaihtoa ja viestintää tehdään jatkuvasti kieleltä toiselle, on tutkijan työssä mukana monenlaista kääntämistä ja tulkkausta, joka ulottuu tutkimusprosessin kaikkiin vaiheisiin (ks. Penttilä ym. 2020).

Usein tutkimuksellinen monikielinen viestintä ei ole ns. perinteistä, ammattimaista käännös- ja tulkkaustoimintaa, vaan sitä toteuttavat hyvin monenlaiset toimijat erilaisin tavoin. Niinpä kääntämisen sijaan puhummekin tässä yhteydessä mieluummin tutkijan työn translatorisuudesta (Koskinen 2019, Penttilä ym. tulossa). Tämä translatorinen toiminta vaikuttaa luonnollisesti siihen, miten tutkimukselliset ajatukset välittyvät kielestä ja kulttuurista toiseen (Schögler 2019).

Esitelmämme perustuu Itä-Suomen yliopistossa kevätlukukaudella 2020 tehtyyn kyselyyn, johon vastasi 114 tutkijaa eri aloilta. Tarkastelemme erityisesti sitä, millä tavoin tutkijan työhön liittyvää monikielistä viestintää eri aloilla toteutetaan ja miten tutkijat itse siihen suhtautuvat. Tutkimuksen tulokset perustuvat osin määrälliseen, osin laadulliseen aineistoon, ja tässä esitelmässä keskitymme erityisesti laadulliseen aineistoon, jota tarkastelemme sisällönanalyysin keinoin. Pohdimme hieman myös sitä, miten tutkijoiden käännös- ja tulkkaustoiminnan käytännön toteutus voi vaikuttaa tutkimuksen ja sitä koskevan viestinnän laatuun.

Lähteet

- Koskinen, Kaisa (2020). Käännöskäsitykset, muuttuva translatorisuus ja merkitysten välittämisen taito. Teoksessa Sirkku Latomaa & Yrjö Lauranto (toim.) *Päättymätön projekti III: Kirjoitettua vuorovaikutusta eri S2-foorumeilla*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto, 234–247
- Penttilä, Esa, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen (2020). Ihmistieteellinen tutkimuskonteksti kääntämisen tilana: Kääntäminen ja tulkkaus osana väitöskirjatutkijoiden työtä. *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkausten tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu 13*. Toim. Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto ja Minna Kujamäki.
- Penttilä, Esa, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen (tulossa). Multilingual communication in a researcher's work: Preliminary results of a questionnaire survey.
- Schögler, Rafael (2019). *Circulation of Academic Thought: Rethinking Translation in the Academic Field*. Berlin: Peter Lang.

Patrick Williamson

ESIT, Sorbonne Nouvelle, Paris 3

Training Translators in the Level of Quality Required in Financial Services Translation

Quality is very important in financial services. Expression has to be impactful and transfer accurate, as errors could cost money and cause reputational damage. In a professional context, several control levels are needed to ensure the documents, in translation in particular, are of exceptional quality in terms of numbers, data, clear writing, and finished product. Translator trainees have to learn that such high-calibre work is vital. In this presentation, I will first present the three-step approach I use to ensure learners acquire this level of quality: 1) I present the crucial aspects of translation (via a Wordcloud) and consequences of error; 2) hammer home the message with real-life texts, constant exposure and sharp correction; and 3) enable learners to apply the principles in a situated learning task. The latter allows trainees to benefit from their combined knowledge and abilities (visual, interpersonal etc., as based on Howard Gardner's theory of multiple intelligences, notably), with skills peer-checked and fine-tuned by collaborative work, as in a professional context. Informing and empowering about the processes that support translation production is key to improving agency. Secondly, I will look at evaluating this acquisition via continuous assessment and exams (under realistic time constraints) at the outset, mid-point and end of the course, in order to assess the required value-added quality. My focus for the former approach is on error analysis and correction (accuracy of transfer) while for the latter, I concentrate on quality of expression, based on my experience of what is required. I use an extended version of the Chartered Institute of Linguists' criteria, inter alia, to compare the errors to my benchmark, often a model text. I will present general conclusions as to how this approach applied to learners in my translation module a) shows the level of progress made; and b) how this is determined by individual learning approaches and directionality. Strong bilingual and native speakers produce the highest-quality translations but take too much risk in reformulation, leading to high error gravity; weaker bilingual learners require more monitoring but progress is constant. Interpersonal learners are able to improve quality more consistently than those attuned to a creative learning facilitation approach. Producing quality translations requires time, attention, and perseverance, in all cases, especially when in a client-facing environment.

References

- Medadian G, Mahabadi D.H. A Summative Translation Quality Assessment Model for Undergraduate Student Translations: Objectivity Versus Manageability, *kalbų studijos / studies about languages*. No. 26 / 2015
- Stansfield, Charles W., Scott, Mary Lee and Kenyon, Dorry Mann (1992). The Measurement of Translation Ability. *The Modern Language Journal* 76 (iv). 455-67
- Waddington C, Should translations be assessed holistically or through error analysis? *Hermes, Journal of Linguistics* No. 26-2001
- Maltby, J., Day L., Macaskill, A. (2010). *Personality, Individual Differences and Intelligence*, London, UK: Pearson Education
- The Chartered Institute of Linguists, Diploma in translation, handbook for candidates, March 2017
-

Edyta Żrałka

University of Silesia

Amending Google Translate Errors in Specialised Translation

A lot has been written so far on the issue of Google Translate (GT) applicability in translation, also in the academic context (e.g. Dejica, Hansen, Sandrini, Para 2016; Wallwork 2011, 2016, and others). Meeting quality standards in the translation of specialised texts is even a bigger challenge than in the case of non-specialised ones due to specific characteristics they possess within terminology, grammar, orthography, punctuation, or stylistics. Using GT to render quality translations of such texts, though perfectly attainable, requires a careful attitude of a translator in the process of revising and post-editing proposed GT translations.

In this paper, the problem of improving GT translations of specialised texts will be analysed in the less-resourced language pair English- Polish, in the view of contemporary quality assessment theories (e.g. Juliane House 2015). The type of specialised texts taken into consideration will be legal texts, and the findings and claims will be based on a divorce decree, the State of Minnesota USA (4 476 words), treated as the research material subject to a detailed analysis in terms of errors generated by GT and the quality improvement in the process of post-editing.

The research question subject to examination is in what respect GT needs the translators' interventions and whether there are any possible tips for translators to be incorporated into the revising process to make GT translations human-like outputs.

Possible errors will be classified based on a comparative study of the source text (ST) in English and the target text (TT) in Polish, generated by GT in the first search for the equivalents. The TT will then be evaluated in terms of possible improvements. The quality assessment and suggestions for corrections will be based on Mellinkoff (2004) and Jopek-Bosiacka (2006), and introduced within the terminology denoting typical TT counterparts, the customary retention or alteration of ST elements, removing doublets in the TT, checking declensions and correspondence of pronouns to nouns, analysing the difference between the prescriptive and descriptive meaning of a modal verb shall, checking the consistency in using capital letters in names of institutions and functions of people in proceedings, etc.

The outcome of the research is going to be a set of principles referring to a more conscious use of GT propositions in order not to simply facilitate and accelerate the translation process but to make use of GT products in the most acceptable way, the one that can serve professional purposes.

References

- Dejica, D., Hansen, G., Sandrini, P. and Para, I. eds., 2016. *Language in the Digital Era. Challenges and Perspectives*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- House, J., 2015. *Translation Quality Assessment*. Routledge.
- Jopek-Bosiacka, A., 2006. *Przekład prawny i sądowy*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Mellinkoff, D., 2004. *The language of the law*. Wipf and Stock Publishers
- Wallwork, A., 2011. Using Google to Reduce Mistakes in Your English. In *English for Academic Correspondence and Socializing* (pp. 251-265). Springer, Boston, MA.
- Wallwork, A., 2016. *English for academic research. A Guide for Teachers*. Switzerland: Springer.

Työpajat ja paneelit – Workshoppar och paneler – Workshops and panels

Työpaja 1

Laura Ivaska

Turun yliopisto

Sakari Katajamäki

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Kääntäjien aineistot arkistoissa

Tässä teoriaa ja käytäntöä yhdistelevässä työpajassa paneudutaan kääntäjien arkistojen tutkimuksen muotoihin ja mahdollisuuksiin. Työpaja toteutetaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) arkistosta käsin etäyhteydellä. Arkiston kirjallisuuden ja kulttuurihistorian kokoelmat sisältävät monenlaisia eri kääntäjien aineistoja, kuten käännösten käsikirjoituksia ja luonnoksia, kirjeenvaihtoa kirjailijoiden kanssa, käännös-sopimuksia ja jopa julkaisemattomia käännöksiä.

Työpajan tarkoituksena on perehdyttää tutkijat arkistotutkimuksen mahdollisuuksiin ja antaa kääntäjille käsitys siitä, mitä käännöstyöhön liittyvien aineistojen antaminen arkistoitavaksi tarkoittaa. Arkistoaineistoja tutkimalla voidaan tehdä kääntäjien työtä näkyvämmäksi ja tarkentaa kääntäjien ammatinkuvaa. Tutkimus voi auttaa hahmottamaan paremmin, mitä kaikkea kääntäjän työhön sisältyy, millaisia muotoja se voi ottaa ja millä tavoilla kääntäminen voi kytkeytyä omien teosten kirjoittamiseen ja muuhun toimintaan.

Työpajan ohjelma

klo 9.00–10.00 Miksi ja miten tutkia kääntäjien arkistoja?

Työpajan ensimmäisessä osassa pohditaan Koneen Säätiön rahoittaman Kääntämisen jäljet arkistoissa -hankkeen tutkijoiden johdolla, millaisista näkökulmista ja millaisin metodein arkistomateriaaleja voidaan tutkia. Keskustelussa hyödynnetään hankkeen piirissä tehtyä koeotantaa SKS:n arkistossa olevista kääntäjien aineistoista.

klo 10.00–11.00 SKS:n arkistoaineistojen esittely

Työpajan toisessa osiossa arkistotutkija Tarja Soiniola (SKS) ja käsikirjoitusten tutkimukseen erikoistunut Hanna Karhu (Helsingin yliopisto) esittelevät SKS:n arkistosta löytyviä kääntäjien arkistomateriaaleja.

Työpaja on suunnattu tutkijoille ja kääntäjille, jotka ovat kiinnostuneita kääntämiseen liittyvistä arkistoaineistoista. Työpajaan ilmoittaudutaan symposiumin ilmoittautumisen yhteydessä. Kerro viestissä, oletko kääntäjä vai tutkija. Kerro myös lyhyesti, miksi haluat mukaan työpajaan ja millaisista aineistoista ja kysymyksistä olet kiinnostunut.

Työpaja/paneeli 2

Maija Hirvonen

Tampereen yliopisto

Maarit Koponen

Itä-Suomen yliopisto

Liisa Tiittula

Helsingin yliopisto

Kaisa Vitikainen

Yleisradio

Kone saavutettavuuden palveluksessa: riittääkö laatu?

Viestinnän saavutettavuus merkitsee erilaisten ihmisten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua viestintään ja käyttää kulttuurituotteita kieli- tai muista rajoista, kuten näkö- tai kuulorajoituksista huolimatta. Saavutettavuutta lisäävät kielten väliset ja kielensisäiset tekstitykset sekä kuvailutulkkaukset. Aihe on ajan-kohtainen, sillä syksystä 2019 alkaen digitaalisten julkisten palvelujen täytyy olla eri tavoin saavutettavia EU:n saavutettavuusdirektiivin ja Suomen ”digipalvelulain” myötä.

Teknologian kehitys on tuonut koneet apuvälineiksi saavutettavuuden parantamiseen. Työpajan järjestäjät ovat tutkineet teknologisten apuvälineiden kehittämistä ja käytettävyyttä audiovisuaalisessa kontekstissa EU-rahoitteisen MeMAD-hankkeen aikana (Methods for Managing Audiovisual Data). Hanke kehitti työkaluja, joilla tuotetaan mm. puhetta tekstiksi, videoiden sisällönkuvailua ja monikielistä aineistoa joko automaattisesti tai puoliautomaattisesti.

Tärkeä kysymys on saavutettavuuspalvelun laatu. Laatu voi kuitenkin tarkoittaa eri toimijoille eri asioita. Käyttäjän näkökulmasta laadukas palvelu voi tarkoittaa laajempaa tarjontaa, vaikka laatu olisi heikompaa. Toisaalta olennainen näkökulma on ns. riittävän laadun määrittäminen. Huonosti ymmärrettävästä tai harhaanjohtavasta sisällöstä on enemmän haittaa kuin hyötyä.

Työpajan tavoitteena on avata keskustelua laadusta erityisesti saavutettavuuden parantamisen kannalta. Vetäjät johdattelevat lyhyesti teemaan ja havainnollistavat MeMAD-hankkeessa kehitettyjä työkaluja. Työpaja jatkuu paneelikeskustelulla, jossa 5 panelistia pitää alustukset (5 min) saavutettavuudesta ja laadusta eri näkökulmista:

- Minna Pöntys, Yleisradio: Saavutettavuus ja laatu sisällöntuottajan näkökulmasta
- Sami Virtanen, Kuuloliitto ja Markku Möttönen, Näkövammaisten liitto: Laatu saavutettavuuspalvelujen loppukäyttäjän näkökulmasta
- Tiina Kinnunen, kääntäjä: Laatu kääntäjän näkökulmasta
- Maarit Koponen, Itä-Suomen yliopisto: Laadun käsitteen määrittely ja mittaaminen tutkimuksen näkökulmasta

Alustusten pohjalta pohdimme yhdessä panelistien ja työpajan osallistujien kanssa laatu- ja näkökohtia ja teknologisten menetelmien soveltuvuutta saavutettavuuden kannalta. Toivotamme keskusteluun tervetulleiksi niin kääntämisen ja käännösten tutkijat, tekijät kuin käyttäjät.

Työpaja 3

Päivi Kuusi

Helsingin yliopisto

Leealaura Leskelä

Selkokeskus

Selkokieli ja kääntäminen: kääntäjäopiskelijoiden valmiudet selkokielistäjänä

Selkokielisten tekstien tarvitsijoita on Suomessa tällä hetkellä arviolta 750 000. Osaavia selkokielisten tekstien laatijoita on kuitenkin vain vähän. Varsinaista selkokielistäjän ammattinimikettä ei vielä ole, eivätkä käännökset selkokielelle toistaiseksi kuulu käännöstoimistojen vakiotarjontaan. Voisivatko kääntäjät tulevaisuudessa vastata selkokielistysten kasvavaan kysyntään, ja mitä valmiuksia he siihen tarvitsevat?

Helsingin yliopiston Kääntämisen ja tulkauksen maisteriohjelmassa on syksyllä 2019 käynnistetty opetuskokeilu, jossa kääntäjäopiskelijat harjoittelevat selkokielelle kääntämistä osana niin työkieltensä käännöskursseja kuin kääntäjän suomen opintoja. Opetuskokeilun lähtökohtana on ajatus, että kääntämisen opiskelijat ovat jo valmiiksi harjaantuneet pohtimaan monia niistä kysymyksistä, jotka selkokielelle käännettäessä tai tekstejä selkokielelle muokattaessa nousevat esiin: tekstin muokkaamista, vastaanottajan ja tekstin tarkoituksen huomioimista, ydinsisältöjen hahmottamista, tiivistämistä ja vaikeaselkoisten kohtien selventämistä. Opetuskokeilussa on käytetty työkaluna selkokielisten tekstin tunnistamiseen ja arviointiin kehitettyä selkokielen mittaria (<https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-mittari/>).

Opetuskokeilun tavoitteena on, että työelämäänsä siirryttyään opiskelijat voisivat laajentaa palveluvalikoimaansa tarjoamalla myös käännöksiä selkokielelle ja selkomukautuksia.

Työpajassa kehitetään selkokielelle kääntämisen opetusta ja jaetaan hyviä käytäntöjä yhdessä keskustellen. Alussa työpajan vetäjät Päivi Kuusi ja Leealaura Leskelä luovat lyhyen katsauksen selkokielistämisen ja kääntämisen yhtymäkohtiin ja eroihin. Lisäksi lyhyitä (5–10 min.) keskustelunavauksia ovat lupautuneet pitämään:

- Leealaura Leskelä: *Selkomittari kääntäjäopiskelijoiden työkaluna*
- Kaarina Pitkänen-Heikkilä: *Kokemuksia tietokirjatekstin selkokielistämisestä opiskelijatyönä*
- Juha Eskelinen: *Kokemuksia opetuskokeilusta englanti–suomi-käännöskurssilla*
- Elina Billhardt: *Kokemuksia opetuskokeilusta saksa–suomi-käännöskurssilla*
- Ritva Hartama-Heinonen: *Klart och lätt – selväkieltä ja selkokieltä opetuskokeiluna*
- Ulla Vanhatalo: *Kääntyykö Minimal English kaikkein helpoimmaksi selkosuomeksi?*

Työpaja 4

Päivi Kuusi

Helsingin yliopisto

Minna Kujamäki

Itä-Suomen yliopisto

Minna Ruokonen

Itä-Suomen yliopisto

Yhteistyöllä laatua (etä)opetukseen: kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävaranto

Opettajien välinen yhteistyö tukee opettajien ammatillista kehittymistä ja työmotivaatiota (Heikkinen ym. 2012, Kelly 2005: 57–58), jotka puolestaan ovat koulutuksen laadun keskeisiä osatekijöitä. Erityisen tärkeitä ne ovat käännösalan koulutuksen nykytilanteessa. Keväällä 2020 lähes kaikki opetus jouduttiin olemattomalla varoitussajalla muuttamaan etäopetukseksi. Tulevaisuudessa kursseilla on ehkä yhä useammin tarjottava vaihtoehtoisia suoritustapoja. Jo ennen etäopetusta koulutusta on jouduttu tiivistämään ja toteuttamaan entistä vähemmällä henkilökunnalla. Myös käännösala muuttuu vauhdilla, ja opettajien on jatkuvasti päivitettävä tietoaan ja osaamistaan.

Tässä työpajassa kehitetään yhteistyössä keinoja näihin haasteisiin vastaamiseksi. Työpajan anti kirjataan Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävarantoon. Lisätietoja varannosta on osoitteessa <http://www.sktl.fi/liitto/jaostot/v-opettajat-ja-tutkijat/toiminta/kaantamisen-ja-tulkkauksen-opetu/>

Työpaja kestää kaksi tuntia, ja se toteutetaan pienryhmissä. Pienryhmien teemoiksi ehdotamme seuraavia:

- Kokemuksia etäopetuksesta (ks. Ketola ym. [tulossa])
 - Millaiset kurssit soveltuvat erityisen hyvin etäopetukseen? Entä erityisen huonosti?
 - Millaisia hyviä käytänteitä tai kohtaamiasi ongelmia haluat jakaa?
- Korkeakoulujen välinen opetusyhteistyö (ks. Ketola ym. [tulossa])
 - Tulkkaus: yhteinen johdantokurssi tai aineistopaketti, tallennettuja luentoja, yhteisiä harjoituksia tms.
 - Auktorisoitu kääntäminen: luentotallenteita, (harjoitus)materiaaleja tms.
 - Muu opetus, mikä?
- Arvioinnin laatu koulutuksessa
 - Varannossa on jo useita arviointiin liittyviä menetelmiä ja materiaaleja, jotka löytyvät avainsanalla ”arviointi” (Browse > Labels)
 - Miten arvioida opiskelijoiden käännöksiä ja käännösprosesseja tai tulkkeita ja tulkkaukseen valmistautumista niin, että arviointi tukee opiskelijan kehittymistä?
 - Millaista on riittävän objektiivinen arviointi? Mikä on subjektiivisuuden rooli arvioinnissa?
- Millaista on laadukas tutkielmien ja opinnäytteiden opetus ja ohjaus? Miten yliopisto-opintojen tiivistäminen maisterivaiheeseen ja pro gradu -tutkielman / maisterintutkielman laajuuden supistuminen vaikuttaa tutkielmaopetukseen ja -ohjaukseen?

Teemat määräytyvät osallistujien kiinnostuksen mukaan, joten mieti etukäteen, mistä teemoista olet kiinnostunut. Myös uusia teemoja voi ehdottaa työpajan vetäjille. Työpajaan ovat tervetulleita niin kääntämisen ja tulkkauksen opettajat, tutkijat ja (jatko-)opiskelijat kuin käännös- ja tulkkauskentän ammattilaiset.

Lähteet

- Heikkinen, Hannu L. T., Päivi Tynjälä & Hannu Jokinen 2012. Vermen [vertaismentoroinnin] teoreettiset perusteet ja toimintaperiaatteet. Teoksessa: Hannu L. T. Heikkinen, Hannu Jokinen, Ilona Markkanen & Päivi Tynjälä (toim.) *Osaaminen jakoon. Vertaisryhmämentorointi opetusallalla*. Jyväskylä: PS-kustannus, 45–85.
- Kelly, Dorothy 2005. *A Handbook for Translator Trainers. A Guide to Reflective Practice*. Manchester: St Jerome.
- Ketola, Anne, Sari Hokkanen, Juha Eskelinen, Minna Ruokonen, Miia Santalahti & Anu Viljanmaa [tulossa] Syysseminaarin satoa: Kääntäjä- ja tulkikoulutus verkossa – keskusteluja koronakevään kokemuksista. *MikaEL* 14.
-

Workshop 5

Arianna Autieri

University of Warwick

Lauri A. Niskanen

University of Helsinki

Assessment of Quality in (Re)translating Musicalized Prose: A Case Study on the Finnish, Swedish, and Italian (Re)translations of the 'Sirens' Episode of James Joyce's *Ulysses*

The 'Sirens' episode of James Joyce's *Ulysses* poses a unique problem for a literary (re)translator. Translation of James Joyce's prose is always a difficult task, and especially in the densely intertextual *Ulysses*, which is on a macro level a rewriting of Homer's *Odyssey*, but in which in micro level numerous earlier texts can be discerned under the textual surface (Genette 1997, 12–30). In the 'Sirens', what lies beneath the surface of the text is not another text, but, intermedially, another art form: music.

In the *Assessment of quality in (re)translating musicalized prose* workshop excerpts from Finnish, Swedish, and Italian translations of the episode are analysed in groups, with a special emphasis on macrostructural analogies of *fuga per canonem*, *prelude*, and *polyphony*, and microstructural analogies, *trills*, *tremolos*, and verbal music (Wolf 1999, 63). Analysis and discussion in the workshop attempt to find grounds for the assessment of the quality of musical prose translation.

The workshop begins by Lauri A. Niskanen's introduction of the two Swedish and two Finnish translations of the episode, from the point of view of post-structural criticism and "the grain of voice" by Roland Barthes (*Le grain de la voix* 1972). Then, drawing on Barthes's understanding of modern "listening" (*Ecoute* 1976), and from the vantage point of the three available Italian translations of *Ulysses*, Arianna Autieri will introduce the role of the translator as a reader and listener of the sound texture of 'Sirens', and, subsequently, as a "performer" who may enable a musical listening of 'Sirens' in the TL (Scott 2000). Then follows a discussion of ST and TT excerpts on specific translation problems in small groups, after which the results of the discussions are presented to the entire group and analysed together. We will hopefully conclude with suggestions and guidelines to the assessment of quality in (re)translating musicalized prose.

No previous knowledge on musical theory required. The workshop will be held in English, in addition to which a participant should have a working knowledge of either Finnish, Swedish, or Italian.

References

- Barthes, R. 1985. *The responsibility of forms*. Trans. Richard Howard. 1975. Oxford: Basil Blackwell.
- Genette, G. 1997. *Palimpsests: literature in the second degree*. Transl. Channa Newman & Claude Doubinsky. 1982. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Kristeva, Julia. 1984. *Revolution in poetic language*. Trans. Margaret Waller. 1974. New York: Columbia University Press.
- Scott, C. 2000. *Translating Baudelaire*. Exeter: University of Exeter Press.
- Wolf, W. 1999. *The musicalization of fiction: A study in the theory and history of intermediality*. Amsterdam-Atlanta: Rodopi.